

Öztürk, S. D., Aksoy, E. (2016). İlköğretim öğrencilerinin okuma alışkanlığına ilişkin veli görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 16(2), 562-591.

Geliş Tarihi: 21/01/2016

Kabul Tarihi: 21/06/2016

DOI:

İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN OKUMA ALIŞKANLIĞINA İLİŞKİN VELİ GÖRÜŞLERİ*

Duygu Saniye ÖZTÜRK**
Ercan AKSOY***

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim öğrencilerinin okuma alışkanlığı durumlarını velilerinin görüşleri doğrultusunda belirlemeye çalışmaktır. Tarama modelindeki bu çalışmada araştırma grubu, Bolu merkez ve ilçelerinden seçilen 14 ilköğretim okulunda görev yapan 2.,3.,4. ve 5.sınıf öğrencilerinin velilerinden oluşturulmuştur. Araştırmada 108 veliden veri toplanmıştır. Araştırmada verilerin toplanması için araştırmacı tarafından hazırlanan “Okuma Alışkanlığı Veli Anketi” kullanılmıştır. Araştırmada anket yoluyla toplanan verilerin analizinde yüzde ve frekans kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara dayalı olarak şu sonuçlara ulaşılmıştır: Velilerin tamamına yakınının okumayı sevmesine karşın yarısından fazlasının okuma alışkanlığı olduğu, yarısına yakınının ise olmadığı ortaya çıkmıştır. Velilerin %64,8’i çocuklarının okuma alışkanlığının olduğu, %35,2’si ise olmadığını belirtmiştir. Velilerin %74,1’i çocuğuna okuma alışkanlığı kazandırmak için öğretmeni ile işbirliği yapmaktadır. Velilerin sadece 1/3’ünden fazlası (%38,0) okuma konusunda çocuğuna model olabilecek davranışlar sergilediğini belirtirken önemli bir bölümü (%74,1) okumanın öneminden bahsettiğini ve yarısından fazlasının (%56,5) çocuğuna okuması için devamlı uyarılar yaptığını belirttikleri saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: İlköğretim okulu, okuma becerisi, okuma ilgisi, okuma alışkanlığı, veli, öğrenci.

PARENTS VIEWPOINTS ON READING HABITS OF ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS

ABSTRACT

The purpose of this study is determining the reading habits of the elementary school students according to the parent’s viewpoints; and also determining the practices and viewpoints of the parents in giving reading habits to their children. This study was conducted in the descriptive model. The study group was formed from the parents of the students who studied at 2nd, 3rd, 4th, and 5th Grades in 14 elementary schools selected from Bolu and its counties. The data were collected from 108 parents in the study. The “*Reading Habit Parents Questionnaire*”, which was prepared by the researcher was used as the data collection tool. The percentage and frequency values were used in the analyses of the data collected in the study. When the findings obtained in the study were examined it was observed that although almost all of the parents loved reading, more than half of them had reading habits, but the remaining part did not have reading habits. 64,8% of the parents stated that their children had reading habits, 35,2% stated that they did not have reading habits. 74,1% of the parents cooperate with the teachers to make their children acquire reading habits. When the viewpoints of the parents to make their children acquire reading habits were examined it was observed that 38,0% of them had model behaviors that might be the example for their children on reading, and the majority of them (74,1%) stated that they talked about the importance if reading at home, and more than half of them (56,5%) stated that they warned their children constantly to read.

Key words: Elementary school, reading skills, reading interest, reading habits, parent, student.

* Bu çalışma Yrd. Doç. Dr. Duygu Saniye Öztürk danışmanlığında Ercan Aksoy’un hazırladığı “ İlköğretim Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığına İlişkin Veli Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri” isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Yrd. Doç. Dr., Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Bolu, e-mail: ozturk_d@ibu.edu.tr

*** Öğretmen, MEB, e-mail: ercan-aksoy-@hotmail.com

1.GİRİŞ

Günümüz dünyasında yazının ve yazıyı okumanın insanlar arasındaki iletişimde önemli bir yeri vardır. Çünkü çevresiyle iletişim kurmak, çevresine mesaj göndermek isteyen kişiler sıkça yazıya başvurabilirler. Yazıları anlamamanın anahtarı okumadır. Okuma bir etkinlik olarak ele alındığında, duygu ve düşüncelerin kavranması, çözümlenmesi ve değerlendirilmesi gibi fizyolojik, zihinsel ve ruhsal yönleri bulunan karmaşık bir süreç olarak düşünülmektedir (Sever, 1997: 12). Benzer şekilde okuma, basılı sözcükleri duyu organları yoluyla algılayıp, bunları anlamlandırma, kavrama ve yorumlamaya dayanan zihinsel bir etkinlik olarak da tanımlanmaktadır (Özdemir 1990: 11). Diğer taraftan okumanın, yazılı ve yazısız kaynakların, okuyucu ve çevrenin karşılıklı etkileşimi sonucu oluşan anlam kurma süreci olduğunu belirten Akyol (1997: 26-29) okumadaki amacın anlam inşa etmek olduğunu vurgulamıştır. Bu tanımlardan yola çıkarak okuma; görme, dikkat, odaklanma, algılama, hatırlama, anlamlandırma, sentezleme, çözümlenme, yorumlama ve seslendirme gibi farklı bileşenlerden oluşan karmaşık duyuşsal ve zihinsel bir etkinlik olarak tanımlanabilir (Karatay, 2010) .

Kişisel gelişim açısından okuma önemlidir. Okuma duyuşsal ve ruhsal ihtiyaçları gidermeye katkı sağlar ve okuyamayan insanlar sürekli başkaları tarafından bu yetersizliklerinin fark edilebileceği endişesi taşıyabilirler. Okumayan veya okuyamayan insan hem akademik zenginlikten hem de kültürel etkinliklere katılmadan mahrum kalabilir ve eğitilmiş insanlarla iletişim kurmakta zorluklar yaşayabilir. Oysa okumak, bireyin kavramlar oluşturmaya, genellemeler yapabilmesine, sonuçlar çıkarmasına, fikirler arasında ilişkiler kurmasına katkı sağladığı gibi insanın düşünme şeklini de farklılaştırır (Akyol, 2005). Okumanın verdiği bilgi ile insan düşünce dünyasını zenginleştirebilir. Okuma, “bireysel anlamda gelişmiş bir kişiliğin, toplumsal anlamda da verimli bir ekonomi, demokratik bir yaşam ve sağlıklı bir toplumun en önemli şartlarından biridir” (Devrimci,1993: 5). Okumanın toplumsal yararı özellikle ekonomi ve eğitim alanında yoğunlaşmaktadır. Uzmanlar okuma yazma ile ekonomik gelişme, güç, suç, okuldan ayrılma, işinde başarılı olamama arasında çeşitli korelasyonların varlığından söz etmektedir. Yapılan araştırmalar kanıtlamıştır ki okuma, eğitimdeki verimliliği artırmakta; bu verimlilik ekonomiye olumlu yönde etki etmekte ve sonuçta da toplumsal kalkınmaya katkıda bulunmaktadır (Yılmaz, 1993: 26-27). Bir toplumda okumanın etkilerinin oluşabilmesi için o toplumda okumaya olan ilginin artması gerekmektedir. Çocukların kitaplara duyduğu ilginin okul öncesi dönemde dil ağırlıklı etkinliklerin çeşitliliğince ve zenginleştirilmiş deneyimlerle yaşamın ilk yıllarında başladığını belirten Yavuzer (2000: 45) okul öncesi çocuğuna okunan öykülerin, söylenen şarkıların tümünün onun kitaplara ilgisinin gelişmesine yardımcı olacağını belirtmiştir. Bununla birlikte bu tür etkinliklerin okuma alışkanlığının da temelini oluşturacağını ifade etmiştir. Çocuklarda okuma ilgisi oluşturulması için, küçük yaşlardan başlanarak, çocukların kitapla tanıştırılması gerekir. İlköğretim döneminde çocuğun okumaya karşı ilgi duymasında en büyük yardımcının çocuk kitapları olduğu ifade edilmektedir (Ural, 1989: 372). Çocuklarda motivasyonun sağlanması, çocukların okumaya zaman ayırmaları için gereklidir. Okumaya zaman ayırmanın içsel motivasyon, dışsal motivasyon, sosyal motivasyon gibi farklı açıları bulunmaktadır. İçsel olarak güdülenmiş çocuklar okumaya karşı daha olumlu tutum sergileyebilir (Dreher, 2000: 87-154). İlginin okuma başarısı ile ilişkili olduğu araştırmalarla ortaya konmuştur. Bu yönde ABD’de 9, 13 ve 17 yaşlarındaki öğrenciler üzerinde yapılan ulusal bir çalışmaya göre, okumaya ilgi duyan öğrencilerin okumaya karşı ilgi duymayan öğrencilere göre daha

yüksek okuma başarısı elde ettiği bulunmuştur. Aynı çalışmada düşük gelirlili ve düşük eğitimli ailelerden gelen ve okumaya ilgi duyan çocuklar, yüksek gelir ve eğitim düzeyine sahip okumaya ilgi duymayan öğrencilerden daha yüksek düzeyde okuma başarısı elde etmiş olduğu ortaya çıkmıştır (Campbell, Voelkl ve Donahue, 2000; Guthrie, 2001).

Temel eğitim almış bir bireyden ana dilini etkin kullanma; dinlediğini veya okuduğunu anlama, duygu ve düşüncelerini söz veya yazı ile eksiksiz ve doğru anlatabilme yetisini kazanmış olması beklenir. Öğretim sürecinde okul derslerinde edinilmesi gereken bilgi ve becerilerin yeterliliği, yaygın olarak basılı materyalleri okuma, kavrama, yorumlama ve değerlendirmede gösterilen başarı düzeyiyle belirlenmektedir. Öğretim sürecinde öğrenme etkinliklerinde belli bir hıza ulaşmak ve beklenen verimi yakalamak için birey, okuma becerisini daha etkin kullanma gereksinimi duyar (Karatay, 2009). İlkokulda okumayla ilgili kazandırılması hedeflenen ve okul başarısıyla da çok ilişkili olan bu becerilerin en başında çocukların okumaya karşı ilgi duyması gelmektedir. Okuma ilgisi ise sadece okulda değil okul öncesi dönemde oluşmaktadır. Okul öncesinde okuma konusunda çocukların oyuncak tarzında okuma araç-gereçleriyle tanıştırılması, oyunlar oynatılması, eğlendirici etkinliklerin yapılması, okuma araç-gereçlerine pozitif yönde anlam yüklemelerinin sağlanması önemlidir. Çocukların, okuma araç-gereçlerine karşı yükleyeceği bu anlam, okul döneminde okul ve sınıf ortamlarındaki düzenlemelerle bu okuma araç-gereçleriyle yapılacak etkinlikler çocuğun okumaya olan ilgisini artırabilir. Çocuklar ev ve okul dışındaki kırtasiye, kitapçı, kütüphane vb. yerlerdeki okuma araç-gereçlerinin bulunduğu yerlere götürülebilir, olumlu yönde etkileşim yaşatılabilirse çocuklarda okuma alışkanlığı temellerinden birisi olan okuma ilgisi oluşturulabilir.

Çocukların okumaya olan ilgilerini ve meraklarını giderebilecek çeşitli tür ve içerikteki yayınların olduğu ortamlar ilk önce aile, sonrasında eğitim kurumları ve çevredeki kurum ve kuruluşlar, kitapçılar ve diğer insanların etkisiyle oluşmaktadır. Aile, bireyin yaşamında çok önemli bir yer tutan beslenme, bakım, sevgi ihtiyacı, duygusal gelişim, psikolojik gelişim, eğitim, kültürel değerleri kazanma, sağlıklı zeka gelişimini sürdürme gibi temel ihtiyaçlarını karşıladığı birincil yer ve çevredir. Bu birincil yer ve çevre çocuktaki okuma alışkanlığı kazanımı yönüyle bakıldığında çocuğun, okuma araç-gereçleriyle tanışmasında, okumaya olan tutumunda ve okuma alışkanlığı kazanmasında önemli yere sahiptir. Çocuk doğduğu andan itibaren kendini bir sosyalleşme ortamı içinde bulur ve toplumun kültürel kalıplarını, değer yargılarını, alışkanlıklarını öncelikle ailede öğrenerek, okumaya verilen değer konusunda ilk izlenimlerini ailede edinir (Bircan ve Tekin, 1989: 400). Bu nedenle okumaya karşı olumlu tutum geliştirmede önemli etmenlerden biri ailenin okumayı desteklemesi ve çocukların erken yaşlarda kitaplarla tanışmasını sağlamasıdır (Arthur, 1995: 4; Sanchez, 2001, aktaran: Suna, 2006: 20). Anne-baba ve diğer aile bireylerinin okumaya karşı tavırları, kültürel birikimleri ve evde yaptıkları okumalar, çocuğun okuma alışkanlığını kazanması açısından belirleyici olabilir (Devrimci, 1993: 11). Kendi kendine kitap okumak için zaman ayıran ebeveynler, çocuklarına kitap okumanın zevkli ve sevilecek bir eylem olduğu mesajını verirler (Wise ve Buffington, 2005: 354).

Her insan yaşamının her döneminde çevresinde gördüklerinden kendi ilgi, yetenek ve isteklerine göre etkilenebilir. Bu nedenle bireylerin çocukluk yıllarının ilk evrelerinde okuma araç-gereçleriyle tanışması, çocuğa okuma konusunda model olunması, okumaya güdülenmesi ve okumaya karşı olumlu tutum geliştirmesi açısından aileye önemli

görevler düşmektedir. Çocuğun kitaplara duyduğu ilgi okul öncesi dönemde dil ağırlıklı etkinliklerin çeşitliliğince ve zenginleştirilmiş deneyimlerle yaşamın ilk yıllarında başlar. Ona okunan öyküler, söylenen şarkılar, mırıldanılan çocuk şiirleri/ melodilerinin tümü çocuğun konuşma ve yazma diline duyduğu ilginin gelişmesine yardımcı olur. Bu tür etkinlikler de ileriki okuma becerisinin temellerini oluşturur (Yavuzer, 2001: 45). Okumayı çabuk öğrenen ve okul yılları boyunca iyi okurlar olarak kalan çocuklar arasında yapılan bazı incelemelerde, bu çocukların çok küçük yaşlardan itibaren kendilerine kitap okunmuş ve zevk için okuyan yetişkinleri örnek almış çocuklar olduğu bulunmuştur (Gönen ve Devrimci, 1993: 41). Çocukların, pek çok şey gibi okuma alışkanlığını da modelden öğrenme yoluyla kazanabileceğini belirten Dökmen (1994: 95), eğer bir evde ebeveynler bütün boş zamanlarında televizyon seyrediyorlarsa, o evdeki çocukların da televizyon seyretme ihtimalinin yüksek olacağını, eğer ebeveynler kitap okuyorsa, çocukların da kitap okuma ihtimalinin yüksek olacağını ifade etmiştir. Bayram (2001: 109), yaptığı bir araştırmada okuma alışkanlığına sahip olduğunu söyleyen 196 kişiden 109'unun evde en çok babasının okuduğunu, 37'sinin annesinin ve 50'sinin ise kardeşinin okuduğunu belirtmiştir. Bu sonuçtan babanın okuma alışkanlığı kazandırmada oldukça etkili bir model olduğu söylenebilir. Çocuklarına okuma için zaman ayıran aileler çocuklarının okuma alışkanlığı kazanmaları yolunda en iyi başlangıcı yapmış olurlar. Birçok araştırma, evinde kitaplık olan, ailesi okuma eylemi ve okuma etkinlikleri için zaman ayıran çocukların, okuma becerilerinde diğer çocuklara göre daha iyi olduklarına ve daha yüksek düzeyde okuma alışkanlığına sahip olduklarına dikkat çekmektedir (Sangkaeo, 1999). Bu nedenle, aileler gazete, dergi, kitap, bilgisayar gibi okuma gereçlerini okumalı, çocuklarına okumanın değerli ve önemli olduğu izlenimini oluşturmalarıdır.

Ailelerin okuma konusundaki tutumlarına sosyal düzey ve ekonomik durum etki etmektedir. Ekonomik güç ve okumaya değer verme birlikte olunca çocuk üzerinde etkili olmaktadır. Bilinçli anne babalar evde kitap bulundurarak, küçük de olsa bir kitaplık oluşturarak çocukta görsel etkilenme yaratabilirler. Evde gazete okuyan anne baba görüntüsü bile çocuğun okuma eğiliminde etkilidir. Anne babasını örnek alarak gazete, dergi ve kitaba yönelen çocuk, okuma alışkanlığını daha çabuk kazanacaktır (Boztepe, 2002: 8, Yılmaz, 1995: 23). Düzenli olarak okumaya ayrılan zaman ile öğrencilerin okumaya karşı olumlu tutum geliştirmelerine yardımcı olunabilir. Aynı zamanda okumadan hoşlanan, zevk alan öğrenciler daha fazla kitap okuyabilir, anlama, konuşma becerilerini ve sözcük dağarcıklarını daha fazla geliştirebilirler (Gardiner, 2001: 32–33). Bu nedenle, çocuklara düzenli bir biçimde kitap okunmalı, çocuğa kitap okuma olanakları sağlanmalı, çocuğun odasına kendine ait bir kitaplık kurulmalı ve her şeyden önemlisi iyi bir okuyucu oluncaya kadar çocuk sürekli okuma gereçleri ile iç içe olmalıdır. Ayrıca çocuğun okuma ile ilgili isteklerine mümkün olduğunca yanıt verilmeli, çocuk okuma konusunda cesaretlendirilmelidir. Aileler çocuklarından, mümkün olandan fazlasını beklememelidirler. Sürekli yanlışlarını düzeltmek yerine, ebeveynler doğrusunu yapıp model olabilmelidirler (Wise ve Buffington, 2005: 355; Thogmartin, 2000: 37). Bamberger (1990: 46), çocuklarına okuma alışkanlığı kazandırabilmeleri için ebeveynlere birtakım önerilerde bulunmuştur. Bu öneriler; ebeveynlerin çocuklarına olabildiğince sık hikâyeler anlatarak yüksek sesle okumalar yapmaları, çocukları için yaşına, isteklerine, ihtiyaçlarına ve gelişim aşamasına uygun kişisel bir kütüphane kurmaları, çocuklarını cep harçlıklarından bir kısmını kitaplara harcamak için eğitmeleri, olabildiğince çok sayıda akşamın belli bir süresini okumaya ayırarak bu sürede ailenin her üyesinin kendi kitabını okuması, ebeveynlerin çocuklarıyla okudukları şeyler

hakkında konuşmaları, kitapların onların hayatlarını kurtardığını, aydınlattığını ve güzelleştirdiğini anlatmalarındır.

Yukarıda belirtilen önerilerin yanında, çocukların okumaya karşı ilgi, istek ve alışkanlık oluşturabilmelerinde ebeveynlerin yapmaları gereken önemli bir etkinlik de onları kütüphaneyle tanıştırmak olmalıdır. Okumaya alıştırmamanın amacı çocukta okuma istek ve zevkini uyandırmak, çocuğa kitap seçebilmeyi öğretmek, bilgi alabilmek veya sadece zevki için kitap okuma alışkanlığını kazandırmaktır. Çocukların kütüphaneye ilk defa ayak bastıkları zaman her birinin okumaya karşı gösterdikleri zevk ve kabiliyetin, gelişme tempolarının birbirinin aynı olmayacağı için önemli olanın çocuğun bu alanda göstereceği gelişmeyi yönetebilmektir. Çocuğun ilk günlerden itibaren araştırmaya, kitapları karıştırmaya, kitapları birbiriyle mukayese etmeye bırakılması durumunda çocukların kitap karıştırmaktan kitap kullanma alışkanlığı kazanmaları mümkün olabilir (Yazıcı, 1970: 56). Kütüphaneler, okurların okuma alışkanlığı kazanmalarına yardım edebilir. Bireyler, iyi edinilmiş okuma alışkanlıkları ile her zorluğun üstesinden gelebilir. Bu nedenle de, ailelerin ve öğretmenlerin çocuklarla birlikte sıklıkla kütüphaneleri ziyaret etmesi gerekmektedir (Wise ve Buffington, 2005: 354).

Okuma ortamları çocuklara göre düzenlenmeli, onların okuma araçları ve kaynaklarıyla etkileşim içinde olması sağlanmalıdır. Okuma ortamları ne kadar çocukların ilgi ve meraklarını karşılayabilecek düzeyde olursa amacına o kadar yaklaşabilecektir. Çocukların okuma ihtiyacını karşılayacak ortamları düzenleme konusunda, başta aile yuvasında ebeveynlere, sonrasında öğretmenlere ve konuyla ilgisi olan bireylere önemli görevler düşmektedir. Çocuğun okuma alışkanlığı kazanmasında ailenin çok önemli bir etken olduğu yapılan araştırmalarla da belirlenmiştir. Araştırmalar, ailelerin, çocuklara okuma çevresi oluşturma, onların kitapları sevmeleri ve okumaya hazır bulunuşluklarının sağlanması için yol gösterici role sahip olduğunu göstermektedir (Çakmak ve Yılmaz, 2009; Çetinkaya, 2004; Graaf ve Graaf, 2001; Williams, 1990). Çocuğun okuma becerisi kazanmasının öncesinde, okuma becerisi kazanması sırasında ve okuma becerisini alışkanlığa dönüştürmesi aşamalarında ailenin etkisi yadsınamaz. Çünkü çocuğun dünyaya gelişinden sonra ona en yakın olan, çocuğun ihtiyaçlarının çoğunu karşılayan, çocuğun yaşadığı ortamı düzenleyen, çocuğun gelişimini, ilgilerini takip eden, çocukla devamlı iç içe olan çoğunlukla ailedir. Bilinçli bir aile okumaya verdiği değerle, okuma ortamı düzenlemesiyle ve yapacağı okuma etkinlikleriyle çocuğa çok güzel örnek olabilir. Okuma ilgisinin oluşumunda, anne ve baba modelinin rolü büyüktür. Çocuğa kitabı elinde tutabileceği yaştan itibaren bu olanağı veren ve çocuğunun yanında kitap okuyarak olumlu model oluşturan anne ve baba, okuma ilgisinin gelişimine önemli ölçüde katkıda bulunur (Yavuzer, 1986). Bu nedenle bu çalışmada, çocukların okuma alışkanlığı kazanmalarında ailelerin görüşlerinin alınmasına ve yaptıkları uygulamaların belirlenmesine ihtiyaç duyulmuştur. Aynı zamanda okuma alışkanlığının kazanılmasında okuldan önce ailenin tutum ve davranışlarının çok etkili olduğu gerçeğinden hareketle ailelerin çocuklarının okuma alışkanlığı ile ilgili düşüncelerinin belirlenmesi önemli görülmektedir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim 2. 3. 4. ve 5. Sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlığı durumlarının veli görüşlerine göre saptanması ve çocuklarına okuma alışkanlığı kazandırmada velilerin uygulamaları ve görüşlerinin belirlenmesidir.

2.YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, tarama modeli niteliğinde bir çalışmadır. Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan birey ya da nesne, kendi koşulları içinde olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 1999). Bu bağlamda, bu çalışmada ise ilköğretim öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanma durumları, velilerin görüşleri alınarak belirlenmeye çalışılmıştır.

2.2. Araştırma Grubu

İlköğretim 2., 3., 4. ve 5. Sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlığı durumları ile bu öğrencilere okuma alışkanlığının kazandırılmasına yönelik çalışmaların belirlenmesi için velilerin görüşleri ile toplanacak veriler araştırma grubu üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma grubunu Bolu İl Merkezinden 10, Bolu ili ilçesi Gerede'den 1, Mudurnu'dan 2, Yeniçağa'dan 1 ilköğretim okulunun 2. 3. 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin velileri oluşturmuştur. Verilerin toplanması için Bolu merkez ve belirlenen üç ilçedeki ilköğretim okulları seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme yoluyla belirlenmiştir. Uygun örnekleme, zaman, para ve işgücü açısından var olan sınırlılıklar nedeniyle örneklemin kolay ulaşılabilir ve uygulama yapılabilir birimlerden seçilmesidir. Örneğin, kolay uygulama yapılabilecek liseleri seçme gibi (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2013). Bu şekilde kolay ulaşılabilen ve araştırmaya katılmaya istekli olan Bolu merkezden 10, Gerede ve Yeniçağa ilçelerinden 1'er tane, Mudurnu ilçesinden 2 ilköğretim okulu belirlenmiştir. Mudurnu ilçesinden 2 okulun seçilmesinin nedeni bu üç ilçe arasında en fazla ilköğretim okuluna sahip olmasıdır. Sonuç olarak araştırma grubu, Bolu merkez ve ilçelerden seçilen 14 ilköğretim okulunda öğrenim gören 2., 3., 4. ve 5.sınıf öğrencilerinin velilerinden oluşturulmuştur. Araştırmada 108 veliden veri toplanmıştır. Araştırma grubundaki velilere uygulanan anketlerin geri dönüş oranı %87,0 olmuştur. Velilerin cinsiyet, yaş, öğrenim durumu ve eş öğrenim durumu, meslek, eş mesleği ve yerleşim yeri bilgileri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1.*Velilerin Cinsiyet, Yaş, Öğrenim Durumu ve Eş Öğrenim Durumu, Meslek, Eş Mesleği ve Yerleşim Yeri*

Demografik Özellikler		f	%
Cinsiyet	Kadın	75	69,4
	Erkek	33	30,6
	Toplam	108	100,0
Yaş	20-25	1	0,9
	26-30	13	12,0
	31-35	37	34,3
	36 yaş ve yukarısı	57	52,8
	Toplam	108	100,0
Öğrenim Durumu	Okur-Yazar Değil	-	-
	İlkokul	30	27,8
	Ortaokul	06	5,6
	Lise	36	33,3
	Üniversite	34	31,5
	Lisans Üstü	02	1,8
Eş Öğrenim Durumu	Okur-Yazar Değil	-	-
	İlkokul	32	29,6
	Ortaokul	17	15,8
	Lise	31	28,7
	Üniversite	27	25,0
	Lisans Üstü	01	0,9
Meslek	Ev Hanımı	56	51,9
	Memur	26	24,1
	İşçi	12	11,1
	Serbest Meslek	10	9,3
	Esnaf	04	3,7
	Çiftçi	0	0,0
Eş Mesleği	Ev Hanımı	24	22,2
	Memur	25	23,1
	İşçi	34	31,5
	Esnaf	13	12,0
	Serbest Meslek	10	9,3
	Çiftçi	02	1,9
Yerleşim Yeri	İl Merkezi	80	74,1
	İlçe Merkezi	15	13,9
	Köy	13	12,0
	Toplam	108	100,0

Tablo 1 incelendiğinde, araştırmaya katılan velilerin %69,4'ü kadın, %30,6'sı erkek olduğu görülmektedir. Velilerin %52,8'i 36 yaş ve üstü, %34,3'ü 31-35 yaş, %12'si 26-30 yaş, %0,9'u ise 20-25 yaş aralığındadır. Velilerin %33,3'ü lise, %31,5'i üniversite, %27,8'i ilkokul, %5,6'sı ortaokul, %1,8'i ise lisansüstü eğitim mezunudur. Velilerin eşlerinin öğrenim durumları ise, %29,6'sı ilkokul, %28,7'si lise %25,0'ı üniversite, %15,8'i ortaokul, %0,9'u ise lisansüstü eğitim mezunudur. Velilerin %51,9'u ev hanımı, %24,1'i memur, %11,1'i işçi, %9,3'ü serbest meslek, %3,7'si esnaf tır. Velilerin eşlerinin meslekleri ise, %31,5'i işçi, %23,1'i memur, %22,2'si ev hanımı, %12,0'ı esnaf, %9,3'ü serbest meslek ve %1,9'u çiftçidir. Velilerin, %74,1'i il merkezinde %13,9'u ilçe merkezi, %12,0'ı ise köyde ikamet etmektedir. Velilerin çocuklarına ilişkin bilgiler Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2.
Velilerin Çocuklarına İlişkin Bilgiler

Çocukların Bilgileri		f	%
Çocuk Sayısı	1	17	15,7
	2	60	55,6
	3 veya fazlası	31	28,7
	Toplam	108	100,0
Sınıf Düzeyi	2.Sınıf	26	24,1
	3.Sınıf	32	29,6
	4.Sınıf	24	22,2
	5.Sınıf	26	24,1
	Toplam	108	100,0
Çocukların Evde Ders Çalışma Ortamı	Var	103	95,4
	Yok	5	4,6
	Toplam	108	100,0

Tablo 2' de velilerin çocuk sayılarına bakıldığında %55,6'sının iki, %28,7'sinin üç veya daha fazla, %15,7'sinin ise bir çocuğu olduğu görülmektedir. Velilerin çocuklarının sınıf düzeyleri incelendiğinde, %29,6'sı 3.sınıf, %24,1'i 2.sınıf, %24,1'i 5.sınıf, %22,2'si 4.sınıf öğrencisi olduğu görülmektedir. Velilerin çocuklarının evde ders çalışma ortamının olup olmadığına bakıldığında, %95,4'i ders çalışma ortamı olduğunu, %4,6'sı ise olmadığını belirtmiştir. Araştırmaya katılan velilerin tamamına yakınının çocukları için evde ders çalışma ortamı oluşturdukları görülmektedir.

2.3. Veri Toplama Aracı ve Analizi

Araştırmada verilerin toplanması için araştırmacı tarafından hazırlanan “Okuma Alışkanlığı Veli Anketi” kullanılmıştır. Anket formunun oluşturulması aşamasında öncelikle konuyla ilgili kaynaklar (kitap, dergi, internet vb.) ve araştırmalar (yüksek lisans tezi, doktora tezi vb.) incelenmiştir. İnceleme sonrasında veliye hitap edecek görsel bir ön kapak ile kapağın arkasına ise anket yönergesi hazırlanmıştır. Veli anketi kişisel bilgiler ve okuma alışkanlığı ile ilgili sorular olmak üzere iki bölümden oluşturulmuştur. Araştırmanın amacına uygun oluşturulan anket formu, okuma-yazma öğretimi ve

ilköğretim, program geliştirme ve ölçme değerlendirme alanlarında sekiz uzmanın görüşüne sunulmuştur. Uzmanlardan denemelik anket formun maddeleri araştırmanın amacı doğrultusunda değerlendirmeleri istenmiştir. Anket formu, uzmanların soru metinlerinin anlaşılabilirliği, kullanılan dil, soru türü, soru seçenekleri, soru sayıları, soru sıralaması ve eklenmesini istedikleri sorular dikkate alınarak gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra ön uygulama için hazır hale getirilmiştir. Buna göre, veli anketi kişisel bilgiler bölümü 11, okuma alışkanlığı ile ilgili sorular bölümü 24 çoktan seçmeli ve 6 boşluk doldurma olmak üzere toplam 30 sorudan oluşturulmuştur. Böylece anketin uzman kanısına dayalı geçerlik kanıtları sağlanmıştır.

Anketde soruların anlaşılabilirliği, cevaplanabilirliği, amaca uygunluğu ve güvenilirliğinin belirlenmesi için yapılan ön uygulamanın örneklem büyüklüğünün yaklaşık %5'i kadar bir grupta yapılabileceği belirtilmektedir (Büyüköztürk, 2005). Bu durumda hazırlanan anket formu, 6 veliye araştırmacı tarafından araştırma öncesinde ön deneme amacıyla uygulanmıştır. Ön deneme sonrasında anket formundaki soru sayılarında bir değişiklik olmamış ancak bazı soruların daha anlaşılır olması ile ilgili yapılan öneriler doğrultusunda ifade değişiklikleri yapılarak ankete son şekli verilmiştir.

Anket formu, Bolu İl Millî Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı ilköğretim okullarındaki 2., 3., 4. ve 5. Sınıf öğrenci velilerine araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Araştırmada anket yoluyla toplanan verilerin analizinde yüzde ve frekans değerleri kullanılmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde velilerin okuma alışkanlığı durumları ile çocuklarına okuma alışkanlığı kazandırmadaki uygulamaları ve görüşlerini içeren bulgular tablolar halinde verilmiştir. Velilerin okuma alışkanlığının tanımına ilişkin verdikleri yanıtlar Tablo 3'de verilmiştir.

Görüşler	f	%
İnsanın ilgi ve merakı doğrultusunda düzenli ve sürekli okuyarak okumasını geliştirmesidir.	61	56,5
İnsanın kendini bilgi yönünden geliştirmesi, zihnini açması ve kültürlü olması demektir.	52	48,2
Okumayı istemek, sevmek ve okuduğundan zevk almaktır.	25	23,1
Boş zamanlarda kitap okumaktır.	12	11,1
Yaşamsal bir ihtiyaç ve yaşam sevgisini artıran vazgeçilmez bir tutkudur.	11	10,2

Tablo 3'de velilerin okuma alışkanlığının tanımına ilişkin görüşlerine bakıldığında, yarıdan fazlası (%56,5) “insanın ilgi ve merakı doğrultusunda düzenli ve sürekli okuyarak okumasını geliştirmesi”, yaklaşık yarısı (%48,2) “insanın kendini bilgi yönünden geliştirmesi, zihnini açması ve kültürlü olması”, yaklaşık 1/4'ü (%23,1) “okumayı istemek, sevmek ve okuduğundan zevk almak” olarak tanımlamıştır. Velilerin az bir bölümü ise “boş zamanlarda kitap okumak” (%11,1) ve “yaşamsal bir ihtiyaç ve yaşam sevgisini artıran vazgeçilmez bir tutku” (%10,2) tanımını yapmıştır. Okuma sevgisi ve okuma alışkanlığı konusunda velilerin kendilerine ait görüşleri Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4.
Velilerin Okuma Sevgisi ve Okuma Alışkanlığı Durumlarına İlişkin Dağılım

Görüşler		f	%
Okumayı seviyor musunuz?	Evet	100	92,6
	Hayır	8	7,4
	Toplam	108	100,0
Okuma alışkanlığınız var mı?	Evet	64	59,2
	Hayır	44	40,8
	Toplam	108	100,0
Çocuklarınız okuma alışkanlığınızın olduğunu biliyor mu?	Evet	64	100,0
	Hayır	-	-
	Toplam	64	100,0

Tablo 4’te velilerin, “Okumayı seviyor musunuz?” sorusuna verdiği cevaplara bakıldığında tamamına yakını (%92,6) “evet”, %7,4’ü “hayır” yanıtını vermiştir. Velilerin, “Okuma alışkanlığınız var mı?” sorusuna verdiği cevaplara bakıldığında yarısından fazlası (%59,2) “evet”, %40,8’i “hayır” yanıtını vermişlerdir. Okuma alışkanlığı olan velilerin “Çocuklarınız okuma alışkanlığınızın olduğunu biliyor mu?” sorusuna verdiği cevaplara bakıldığında tamamı (%100) “evet” yanıtını vermiştir. Velilerin ortalama bir yılda okudukları kitap sayıları Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5.
Velilerin Ortalama Bir Yılda Okudukları Kitap Sayılarına İlişkin Dağılım

	1-5 tane	6-10 tane	11-15 tane	16-20 tane	21-25 tane	26-30 tane	31-35 tane	36 ve fazlası	Toplam
f	40	19	14	10	6	5	-	14	108
%	37,0	17,6	13,0	9,3	5,6	4,6	-	13,0	100,0

Tablo 5’de velilerin ortalama bir yılda okudukları kitap sayılarına bakıldığında, 1/3’ünden fazlası (%37,0) 1-5 arası kitap okuduğunu belirtirken çok azı 6-10 tane (%17,6) ve 11-15 tane (%13,0) kitap okuduğunu belirtmiştir. Bir yılda 16 ve üzeri kitap okuduğunu belirten velilerin oranı ise daha da düşüktür. Velilerin %9,3’ü 16-20 arası, %5,6’sı 21-25, %4,6’sı 26-30 arası kitap okuduğunu belirtmiştir. Bir yılda ortalama 36 ve üzeri kitap okuyan velilerin oranı ise %13,0’dır. Velilerin, çocuklarının okuma alışkanlığı ile evde çocuklarına ait yayınlarını koyacağı bir yerin olup olmama durumuna ilişkin görüşleri Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6.

Çocuklara Ait Evde Kitaplık Bulunma Durumu İle Okuma Alışkanlıklarına Ait Veli Görüşleri

Görüşler		f	%
Çocuğunuzun okuma alışkanlığına sahip olduğunu düşünüyor musunuz?	Evet	70	64,8
	Hayır	38	35,2
	Toplam	108	100,0
Çocuğunuzun kendine ait bir kitaplığı veya ona ayırdığınız bir raf ya da bölüm var mı?	Evet	100	92,6
	Hayır	8	7,4
	Toplam	108	100,0

Tablo 6’da velilerin “Çocuğunuzda okuma alışkanlığı olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna verdiği cevaplara bakıldığında %64,8’i çocuklarının okuma alışkanlığının olduğunu belirirken %35,2’si olmadığını belirtmiştir. Tabloda “Çocuğunuzun evde kendine ait bir kitaplığı veya ona ayırdığınız bir raf ya da bölüm var mı?” sorusuna velilerin tamamına yakını (%92,6) “evet”, %7,4’ü “hayır” yanıtını verdikleri görülmektedir. Çocuklarının neden okuma alışkanlığı kazanması gerektiğine ilişkin veli görüşleri Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7.

Çocuklarına Okuma Alışkanlığı Kazandırılmasının Nedenlerine İlişkin Veli Görüşleri

Görüşler	f	%
Yaşamında ve sınavlarında başarılı olup, yaşamını değiştirebilmesi, ideallerine kavuşabilmesi için.	35	32,4
Bilgi sahibi olması için.	28	25,9
Kültürlü ve toplumda saygı gören, kendine güvenen sosyal bir insan olması için.	26	24,1
Çevresiyle iletişimi, kendini ifade edebilmesi, konuşması ve anlatımı iyi olması için.	21	19,4
Kendini, maneviyatını, karakterini ve kelime bilgisini geliştirmesi için.	20	18,5
Görüşlerini, hayal gücünü ve zihnini geliştirebilmesi, eleştirel ve yaratıcı düşünebilmesi için.	19	17,6
Okuduğunu algılaması, anlaması ve yorumlama gücünü artırabilmesi için.	18	16,7
Vatana, millete faydalı sorumluluk sahibi iyi bir insan olması için.	9	8,3
Çocuğumun hayatı ve okumayı sevmesi, ileri görüşlü olması ve kitabı iyi bir dost görmesi için.	6	5,6
Boş vakitlerin değerlendirilmesi için.	5	4,6
Ben ve öğretmenin istediği erken yaşta kazanılması gereken iyi bir kazanım olduğu için.	4	3,7
Kötü alışkanlıktan uzak durması için.	2	1,9

Tablo 7’de velilerin çocuklarına okuma alışkanlığı kazandırılmasının gerekliliğine ilişkin görüşlerine bakıldığında, %32,4’ü çocuğunun yaşamında ve sınavlarında başarılı olup yaşamını değiştirebilmesi ve ideallerine kavuşabilmesi, %25,9’u çocuğunun bilgi sahibi olması ve %24,1’i çocuğunun kültürlü ve toplumda saygı gören, kendine güvenen sosyal bir insan olması için okuma alışkanlığı kazanmasını istemektedir. Velilerin daha az bir

bölümü, çocuğunun çevresiyle iletişimi, kendini ifade edebilmesi, konuşması ve anlatımının iyi olması (%19,4), kendini, maneviyatını, karakterini ve kelime bilgisini geliştirmesi (%18,5), görüşlerini, hayal gücünü ve zihnini geliştirebilmesi, eleştirel ve yaratıcı düşünebilmesi (%17,6), okuduğunu algılaması, anlaması ve yorumlama gücünü artırabilmesi (%16,7) için okuma alışkanlığı kazanmasını istemektedir. Velilerin çok azı ise, çocuğunun vatana, millete faydalı sorumluluk sahibi iyi bir insan olması (%8,3), hayatı ve okumayı sevmesi, ileri görüşlü olması ve kitabı iyi bir dost görmesi (%5,6), boş vakitlerin değerlendirilmesi (%4,6), erken yaşta kazanılması gereken iyi bir kazanım olması (%3,7), kötü alışkanlıktan uzak durması (%1,9) için okuma alışkanlığı kazanmasını gerekli gördüğünü belirtmiştir. Velilerin çocuklarına okuma alışkanlığı kazandırmak için öğretmen ile işbirliği yapma durumları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8.*Çocuklara Okuma Alışkanlığı Kazandırmada Öğretmenle İşbirliği Yapma Durumu*

Veli-öğretmen işbirliği durumu		f	%
Çocuğunuza okuma alışkanlığı kazandırmak için öğretmeni ile işbirliği yaptınız mı?	Evet	80	74,1
	Hayır	28	25,9
	Toplam	108	100,0

Tablo 8’de velilerin “Çocuğunuza okuma alışkanlığı kazandırmak için öğretmeni ile işbirliği yaptınız mı?” sorusuna verdiği cevaplara bakıldığında 3/4’ü (%74,1) “evet”, 1/4’ü (%25,9) “hayır” yanıtını vermiştir. Çocukların okuma alışkanlığı kazanmaları için velilerin öğretmenle yaptıkları işbirlikçi çalışmalara ilişkin görüşleri Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9.*Çocukların Okuma Alışkanlığı Kazanmaları İçin Velilerin Öğretmenle Yaptıkları İşbirlikçi Çalışmalara İlişkin Dağılım*

Veli-Öğretmen Çalışmaları	f	%
Öğretmenden gerekli önerileri (alınacak yayın, okumaya teşvik, okuma ortamı ayarlanması, okuma saatlerinin belirlenmesi vb.) alıyorum.	49	61,2
Öğretmenimiz çocuğumuzun okumasını takip ettiriyor.	35	43,7
Çocuğumun okudukları ile ilgili etkinlikler (anlatım, soru-cevap, yarışma vb.) yapıyoruz.	2	2,5
Öğretmenimiz yarışmalar düzenlediğinde bizde katılıyoruz.	2	2,5
Çocuğum iyi okuduğunda ödüllendiriyoruz.	2	2,5

Tablo 9’da çocukların okuma alışkanlığı kazanmaları için velilerin öğretmenle yaptığı işbirlikçi çalışmalara ilişkin görüşleri incelendiğinde, velilerin yarısından fazlası (%61,2) öğretmenden gerekli önerileri (alınacak yayın, okumaya teşvik, okuma ortamı ayarlanması, okuma saatlerinin belirlenmesi vb.) aldığını, yarıya yakını ise (%43,7) öğretmenin çocuğunun okumasını takip ettirdiğini ifade etmiştir. Velilerin çok az bir bölümü çocuğunun okudukları ile ilgili etkinlikler (anlatım, soru-cevap, yarışma vb.) yaptığını (%2,5), öğretmenin yarışmalar düzenlediğinde kendilerinin de katıldığını (%2,5), çocuğu iyi okuduğunda ödüllendirdiğini (%2,5) belirtmiştir.

Velilerin çocuklarıyla birlikteyken en çok zaman ayırdığı etkinlikler Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10.*Velilerin Çocuklarıyla En Çok Zaman Ayırdığı Etkinliklere İlişkin Görüşleri*

Görüşler	f	%
Çocuğumun/çocuklarımın ödevlerine yardımcı olmak.	88	81,5
Televizyon izlemek.	62	57,4
Birlikte alış-veriş yapmak.	51	47,2
Kitap, dergi, gazete, internet vb. yayınları okumak.	44	40,7
Komşu veya akraba ziyaretleri, davetleri yapmak.	36	33,3
Bilgisayarda çalışmak ya da oynamak.	19	17,6
Cafe, park vb. yerlere gitmek.	16	14,8

Tablo 10'da velilerin çocuklarıyla birlikteyken zaman ayırdığı etkinliklere ilişkin görüşlerine bakıldığında, büyük çoğunluğu (%81,5) çocuğunun ödevlerine yardımcı olduğunu, yarıdan fazlası (%57,4) televizyon izlediğini, yaklaşık yarısı birlikte alış-veriş yaptığını (%47,2) ve kitap, dergi, gazete, internet vb. yayınları okuduğunu (%40,7) belirtmiştir. Velilerin %33,3'ü komşu veya akraba ziyaretleri yaptığını, az bir bölümü bilgisayarda çalıştığını ya da oynadığını (%17,6) ve cafe, park vb. yerlere gittiğini (%14,8) ifade etmiştir. Velilerin evlerinde bulunan yayın türlerine ilişkin görüşleri Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11.*Velilerin Evlerinde Bulunan Yayın Türlerinin Dağılımı*

Yayın türleri	f	%
Hikaye	82	75,9
Ders kitapları	74	68,5
Dini Kitaplar	72	66,7
Roman	69	63,9
Masal	63	58,3
Dergi (Bilim, kültür, sanat, çocuk vb.)	61	56,5
Şiir		
Kitabı	50	46,3
Ansiklopedi	40	37,0
Gazete	38	35,2
Fıkra	31	28,7
Tekerle		
	23	21,3

Tablo 11'de velilerin evlerinde bulunan yayın türlerine ilişkin görüşlerine bakıldığında, çoğunluğunda hikaye (%75,9), ders kitapları (%68,5), dini kitaplar (%66,7) roman (%63,9), yarıdan fazlasında masal (%58,3) ve dergi (Bilim, kültür, sanat, çocuk vb.) (%56,5) bulunmaktadır. Velilerin yarıya yakınında (%46,3) şiir kitabı, 1/3'ünden fazlasında ansiklopedi (%37,0) ve gazete (%35,2) bulunurken daha az bir bölümünde ise (%28,7) fıkra ve tekerleme türü (%21,3) yayın bulunmaktadır. Velilerin eve yayın alınma sıklığına ilişkin görüşleri Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 12.*Yayınların Eve Alınma Sıklığına İlişkin Dağılım*

Yayın alma sıklığı	f	%
İstek ve ihtiyaç halinde	66	61,1
Ayda bir	16	14,8
Haftada bir	15	13,9
Onbeş günde bir	06	5,6
Birkaç ayda bir	05	4,6
Toplam	108	100,0

Tablo 12’de eve yayın alma sıklığına ilişkin veli görüşleri incelendiğinde, yarıdan fazlası (%61,1) istek ve ihtiyaç halinde, %14,8’i ayda bir, %13,9’u haftada bir, %5,6’sı onbeş günde bir, %4,6’sı birkaç ayda bir yayın alındığını belirtmiştir. Ev bireylerinin basılı veya internet yayınlarına abonelik durumuna ilişkin veli görüşleri Tablo 13’de verilmiştir.

Tablo 13.*Ev Bireylerinin Yayınlarına Abonelik Durumuna İlişkin Dağılım*

Yayın aboneliği	f	%
Aboneliği olmayan	75	69,4
Aboneliği olan	33	30,6
Toplam	108	100,0

Tablo 13’de velilerin evlerindeki bireylerin basılı veya internet yayınlarına abonelik durumlarını içeren görüşlerine bakıldığında, çoğunluk (%69,4) aboneliği olmadığını, %30,6’sı ise aboneliğinin olduğunu belirtmiştir. Velilerin çocuklarına yayın alma sıklığı Tablo 14’de verilmiştir.

Tablo 14.*Çocuklarına Yayın Alma Sıklığına İlişkin Veli Görüşleri*

Çocuğa yayın alma sıklığı	f	%
İstek ve ihtiyaç halinde	69	63,9
Ayda bir	19	17,6
Haftada bir	12	11,1
Onbeş günde bir	4	3,7
Birkaç ayda bir	4	3,7

Tablo 14’de velilerin çocuklarına yönelik yayınları alma sıklığına bakıldığında, yaklaşık 2/3’ü (%63,9) istek ve ihtiyaç halinde, %17,6’sı ayda bir, %11,1’i haftada bir, %3,7’si on beş günde bir, %3,7’si birkaç ayda bir olduğunu belirtmiştir. Velilerin çocuk yayınlarında aradığı özellikler Tablo 15’te verilmiştir.

Tablo 15.*Velilerin Çocuk Yayınlarında Aradığı Özelliklere İlişkin Dağılım*

Yayın özellikleri	f	%
Çocuklarının düzeyine göre anlaşılır olması ve kolay okunabilmesi.	63	58,3
Çocuğumun kişisel gelişimine ve kültürüne katkı sağlayacak olması.	38	37,2
Sayfa sayısı.	34	31,5
Çocuklarının ilgi ve isteklerine uygun olması.	34	31,5
Eğlendirici olması.	26	24,1
Yazarı.	6	5,6
Görselleri.	4	3,7
Kalite ve fiyat.	3	2,8

Tablo 15'te velilerin çocuk yayınlarında aradığı özelliklere ilişkin görüşlerine bakıldığında, yarıdan fazlası (%58,3) çocuklarının düzeyine göre anlaşılır olması ve kolay okunabilmesine, 1/3'ünden fazlası (%37,2) çocuğunun kişisel gelişimine ve kültürüne katkı sağlayacak olmasına, yaklaşık 1/3'ü sayfa sayısına (%31,5), çocukların ilgi ve isteklerine uygun olmasına (%31,5) ve eğlendirici olmasına (%24,1) baktığını ifade etmiştir. Velilerin çok az bir bölümü ise çocuk yayınlarının yazarına, görsellerine, kalite ve fiyatına (%5,6, %3,7, %2,8) dikkat ettiğini ifade etmiştir. Velilere göre çocuklarının en çok sevdiği okuma araçları Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16.*Çocukların Sevdiği Okuma Araçlarına İlişkin Veli Görüşleri*

Okuma araçları	f	%
Basılı Yayınlar (Gazete, Kitap, Dergi vb.)	84	77,8
İnternet	51	47,2
Bilgisayar	27	25,0
Televizyon/Dvd,Vcd Oynatıcı	15	13,9

Tablo 16'da velilerin çocuklarının sevdiği okuma araçlarına ilişkin görüşleri incelendiğinde, çoğunluğu (%77,8) basılı yayınlar (gazete, kitap, dergi vb.), yaklaşık yarısı (%47,2) internet, 1/4'ü (%25,0) bilgisayar, %13,9'u televizyon/dvd-vcd olarak belirtmiştir. Çocuklarının okuma becerisi kazanmadan önce yaptıkları çalışmalara ilişkin veli görüşleri Tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 17.*Çocukların Okuma Becerisi Kazanmadan Önce Yapılan Veli Çalışmaları*

Veli çalışmaları	f	%
Çocuğuma sevdiği konularda kitap, dergi vb. okudum.	68	63,0
Çocuğuma beğendiği kitap, dergi vb. aldım.	64	59,3
Çocuğumla beraber kitap, dergi vb. içerikleriyle ilgili etkinlikler (inceleme, anlatma, tekrar etme, soru sorma/cevaplama vb.) yaptık.	62	57,4
Herhangi bir çalışmam olmadı.	12	11,1

Tablo 17'de velilerin, çocuklarının okuma becerisi kazanmadan yani ilkokula başlamadan önceki çalışmalarına bakıldığında, %63,0'ü çocuğuna sevdiği konularda

kitap, dergi vb, okuduğunu, yarıdan fazlası ise çocuğunun beğendiği kitap, dergi vb, aldığını (%59,3) ve çocuğuyla birlikte kitap, dergi vb. yayınların içerikleriyle ilgili etkinlikler (inceleme, anlatma, tekrar etme, soru sorma/cevaplama vb,) yaptığını (%57,4) belirtmiştir. Velilerin az bir bölümü ise çocuğunun okuma becerisi kazanmadan önce okuma becerisine yönelik hiçbir çalışmasının olmadığını (%11,1) belirtmiştir. Çocukların düzenli olarak okumaya zaman ayırma durumuna ilişkin veli görüşleri Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18.*Çocukların Düzenli Olarak Okumaya Zaman Ayırma Durumu*

Okumaya Düzenli Zaman Ayırma	f	%
Çocuğum düzenli olarak okumaya zaman ayırıyor.	71	65,7
Çocuğum düzenli olarak okumaya zaman ayırmıyor	37	34,3
Toplam	108	100,0

Tablo 18 incelendiğinde velilerin %65,7’si çocuğunun düzenli olarak okumaya zaman ayırdığını, %34,3’ü ise düzenli zaman ayırmadığını belirtmiştir. Düzenli okuma yapan çocukların günlük ortalama okumaya ayırdığı zamana ilişkin veli görüşleri Tablo 19’da verilmiştir.

Tablo 19.*Düzenli Okuyan Çocukların Günlük Okumaya Ayırdığı Zamana İlişkin Dağılım*

Okumaya ayrılan süre	f	%
1-30 dk	32	45,1
31-60 dk	28	39,4
61-90 dk	6	8,5
91 dk ve fazlası	5	7,0
Toplam	71	100,0

Tablo 19’da görüldüğü gibi, çocuğunun düzenli olarak okuma yaptığını belirten velilerin, yaklaşık yarısı (%45,1) çocuğunun günde 1-30 dk, %39,4’ü 31-60 dk, %8,5’i 61-90 dk ve %7,0’ı 91 dk ve üstü okuma yaptığını belirtmiştir. Bu durumda çocukların yarıya yakını 1-30 dakika, 1/3’ünden fazlası 31-60 dakika arasında kitap okumaktadır. Çocuklarının düzenli olarak okumaya zaman ayırmadığını belirten velilere bunun nedenleri sorulduğunda velilerin görüşleri Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20.*Çocukların Okumaya Zaman Ayırmamasının Nedenlerine İlişkin Veli Görüşleri*

Nedenler	f	%
Televizyon izlemeyi tercih etmesi.	22	59,5
Bilgisayar veya internetteki oyunları daha eğlenceli bulması.	16	43,2
Ödevlerinin yoğunluğundan okumaya fırsat bulamaması.	11	29,7
Arkadaşlarında okuma alışkanlıklarının olmaması.	7	18,9
Okumayı sıkıcı bulması.	6	16,2
İlgisini çekecek konularda kitap, dergi vb. bulamaması.	4	10,8
Okuyacağı kitap, dergi vb. bulamaması.	1	2,7

Tablo 20’de görüldüğü gibi, çocuklarının düzenli olarak okumaya zaman ayırmadığını belirten veliler bunun nedenlerine ilişkin olarak genellikle televizyon izleme (%59,5) ve bilgisayar oyunlarını (%43,2) ifade etmişlerdir. Diğer nedenler olarak ise, ödevlerin

yoğunluğundan okumaya fırsat bulamama (%29,7), arkadaşlarında okuma alışkanlıklarının olmaması (%18,9) okumayı sıkıcı bulma (%16,2), ilgisini çekecek konularda kitap, dergi vb. bulamama (%10,8), okuyacağı kitap, dergi vb. bulamaması olarak belirtilmiştir. Velilerin çocuklarına okuma alışkanlığı kazandırmak için yaptıkları çalışmalar Tablo 21’de verilmiştir.

Tablo 21.

Çocuklara Okuma Alışkanlığı Kazandırmak İçin Yapılan Çalışmalara İlişkin Veli Görüşleri

Çalışmalar	f	%
Okumanın öneminden bahsediyorum.	80	74,1
Okuması için devamlı uyarılar yapıyorum.	61	56,5
Okuması için ortam hazırlıyorum.	51	47,2
Evde okuma saatleri yapılmasını sağlıyorum.	44	40,7
Evde çocuğumun/çocuklarımın beğendiği yayın türleri (kitap, dergi, ansiklopedi, cd/dvd vb.) buldurmaya özen gösteriyorum.	43	39,8
Çocuğuma ödül olarak kitap, dergi vb. alıyorum.	42	38,9
Okuduklarımla ve okumalarımla ona model olmaya çalışıyorum.	41	38,0
Okumaya ilgisini artıracak çalışmalar yapıyorum.	34	31,5
Okumayı sevdirecek etkinlikler yapıyorum.	28	25,9
Yeni çıkan kitap, dergi vb. yayınlar hakkında bilgi sahibi olmasını sağlıyorum.	15	13,9
Düzenli olarak kütüphanelerden yararlanılmasını sağlıyorum.	13	12,0

Tablo 21’de velilerin çocuklarına okuma alışkanlığı kazandırmak için yaptıkları çalışmalara bakıldığında %74,1’i okumanın öneminden bahsettiğini, yarısından fazlası (%56,5) okuması için devamlı uyarılar yaptığını belirtmiştir. Velilerin yaklaşık yarısı çocukların okuması için ortam hazırladığını, evde okuma saatleri yapılmasını sağladığını, evde çocuğunun/çocuklarının beğendiği yazı türleri (kitap, dergi, ansiklopedi, cd/dvd vb.) buldurmaya özen gösterdiğini (%47,2, %40,7, %39,8) belirtmiştir. Velilerin %38,9’u çocuğuna ödül olarak kitap, dergi vb. aldığını, %38,0’ı okuduklarıyla ve okumalarıyla ona model olmaya çalıştığını, %31,5’i çocuğunun okumaya karşı ilgisini artıracak çalışmalar yaptığını, %25,9’u çocuğuna okumayı sevdirecek etkinlikler yaptığını belirtmiştir. Velilerin çok az bir bölümü ise çocuğunun yeni çıkan kitap, dergi vb. yayınlar hakkında bilgi sahibi olmasını ve düzenli olarak kütüphanelerden yararlanmasını sağladığını (%13,9, %12,0) belirtmiştir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmada ilköğretim öğrencilerinin okuma alışkanlığı durumu ve velilerin çocuklarına okuma alışkanlığı kazandırma konusunda yaptıkları çalışmalar veli görüşlerine göre belirlenmeye çalışılmıştır. Bu nedenle ilk olarak velilerin okuma alışkanlığının ne olduğuna ilişkin düşünceleri alınmıştır. Okuma alışkanlığına ilişkin velilerin tanımlarıyla literatürün örtüştüğü görülmektedir. Velilerin “insanın ilgi ve istekleri doğrultusunda okuyacaklarını seçmesi”, “okumayı düzenli ve sürekli yapması”, “okumayı istemek, sevmek ve okuduğundan zevk almak” ve “yaşamsal bir ihtiyaç” ifadeleri literatürdeki tanımlarda da yer almaktadır (Devrimci, 1993; Yılmaz,1993; Gürcan, 1999; Doğanay, 2001). Araştırma grubundaki velilerin “okuma alışkanlığı” kavramına ilişkin doğru bilgilere sahip oldukları söylenebilir. Velilerin az bir bölümünün

okuma alışkanlığını “boş zamanlarda okumak” olarak tanımlaması ise bu velilerin okuma eylemine sınırlı bir bakış açısı içinde olduklarını göstermektedir.

Velilerin görüşlerine göre, tamamına yakınının okumayı sevmesine karşın yarısından fazlasının okuma alışkanlığı olduğu, yarısına yakınının ise olmadığı ortaya çıkmıştır. Velilerin tamamına yakınının okumayı sevdiğini belirtmesi olumlu bir durum olmakla birlikte bu tutumun aynı zamanda çocuklarına da okumayı sevdirmeye konusunda bir çabaya da dönüşebileceği açısından umut vericidir. Okuma alışkanlığı olan velilerin bu özelliğiyle çocuklarına olumlu bir örnek olurken, okuma alışkanlığı olmayan veliler okumayı sevdiğini belirtmelerine rağmen bunu davranışa dönüştürmedikleri için çocuklarına doğru model olamayabilirler. Okuma alışkanlığına sahip olduğunu belirten velilerin tamamının çocuklarına bu yönlerini göstermeleri ve onlara örnek olmaları çocuklarının okumaya karşı olan ilgisini ve bakış açısını olumlu yönde etkileyecek ve bu ailelerin çocukları daha kolay ve istekli okuma alışkanlığı kazanabilecektir. Velilerin ortalama bir yılda okudukları kitap sayılarına ilişkin görüşleri, okumayı sürekli ve düzenli bir şekilde gerçekleştiren insanların okudukları kitap sayısına göre ne derece okur olduğunu gösteren dünyada en yaygın kabul gören Amerikan Kütüphane Derneği'nin ölçütüne göre belirlenerek velilerin okuyucu durumlarını değerlendirmek yerinde olacaktır. Bu ölçüt şu şekildedir. Çok okuyan okuyucu: 1 yılda 21 ve daha fazla kitap okuyan kişi; orta düzeyde okuyan okuyucu: 1 yılda 6-20 arası kitap okuyan kişi; az okuyan okuyucu: 1 yılda 1-5 arası kitap okuyan kişi; okuyucu olmayan: Hiç kitap okumayan kişidir (Aktaran: Şirin ve Soylu, 2003: 18). Bu belirlemelere göre velilerin 1/4'ünden fazlası (%37,0) az okuyan okuyucu, yarıya yakını (6-10 tane kitap okuyan %17,6 + 11-15 tane kitap okuyan %13,0 + 16-20 tane kitap okuyan %9,3=%39,9) orta düzeyde okuyucu, yaklaşık 1/4'ü (21-25 tane kitap okuyan %5,6 + 26-30 tane kitap okuyan %4,6 + 36 ve fazlası kitap okuyan %13,6 = %23,2) çok okuyan okuyucudur. Bu sonuçlara göre orta derecede okuyucu ile çok okuyan okuyucu, okuma alışkanlığına sahip olma durumu ile açıklanırsa velilerin (%39,9+%23,2) %63,1'inin okuma alışkanlığına sahip olduğu söylenebilir. Bu bulgu, velilerin %59,2'sinin kendilerinde okuma alışkanlığı olduğunu belirten bulgu ile örtüşmektedir. Buna göre velilerin yaklaşık 2/3'ünün (%64,8) çocuklarında okuma alışkanlığı olduğunu belirtmesi, çocuklarına iyi model olma açısından önemli bir sonuçtur.

Velilerin evde çocukları için ayırdıkları bir raf ya da kitaplık olup olmadığına ilişkin görüşleri incelendiğinde, tamamına yakınının çocuklarının kendilerine ait bir kitaplığının veya onlara ayrılmış bir raf ya da bölümün var olduğunu belirtmesi çok önemlidir. İnan (2005: 17) yaptığı bir araştırmada okuma alışkanlığının kazanılmasında ve geliştirilmesinde evde kitaplık bulunmasının ve bu kitaplıkta çocuğun kendine ait çok sayıda kitabın olmasının etkisinin büyük olduğu sonucuna varmıştır. Evde çocuklara ayrılan bu tür yerler çocukların okuma araç-gereçlerini düzenli olarak bırakabileceği, onları önemseyebileceği, okumaya karşı olumlu düşünceler geliştirebileceği ve sahiplenebileceği yer olarak hissetmesini sağlayabileceği gibi çocuklarda okuma alışkanlığının oluşması veya gelişmesinde de olumlu etkileri olabilir. Diğer taraftan velilerin 1/3'ü (%35,2) çocuklarında okuma alışkanlığı olmadığını belirtmesine rağmen velilerin tamamına yakınının bu durumu önemseyerek evde çocuklarına ait kitaplık ya da bir bölüm oluşturdukları ortaya çıkmıştır. Bu durum velilerin bu konuda oldukça duyarlı davrandıklarını ve bu konuda çaba sarf ettiklerini göstermektedir.

Velilerin çocuklarına okuma alışkanlığı kazandırılmasının gerekliliğine ilişkin görüşlerine bakıldığında çok farklı nedenlerle çocuklarının okuma alışkanlığı kazanmalarını istedikleri görülmektedir. Bu nedenler arasında, çocuklarının sosyal yaşamda ve sınavlarda başarılı olması, yaşamını değiştirmesi, ideallerine kavuşması, bilgi sahibi olması, kişisel gelişimini sağlaması, çevresinde saygı gören birisi olması, iletişimi kuvvetli olması ön plana çıkmaktadır. Velilerin çocuklarının okuma alışkanlığı kazanmasını gerekli gördüğü nedenler birlikte değerlendirildiğinde okuma alışkanlığının çocuklarının kişisel gelişimleri ve gelecekleri üzerinde çok önemli etkileri olduğunun farkında oldukları sonucu çıkarılabilir. Velilerin 3/4'ünün (%74,1) çocuklarına okuma alışkanlığı kazandırmada öğretmenlerle işbirliği içinde olmaları yukarıdaki bulgularla da desteklenen bir sonuçtur. Velilerin çocuklarının okuma alışkanlığı kazanmasının ev-okul dengesiyle oluşabileceği ve gelişebileceği konusunda bilinçli oldukları söylenebilir. Çocuğuna okuma alışkanlığı kazandırmada öğretmen ile işbirliği yapmayan velilerin oranı (%25,9) konunun önemi dikkate alındığında çok da az değildir. Veli ve öğretmen arasında işbirliğinin olmaması aile veya öğretmen kaynaklı olabilir. Velinin, çocuğa okuma alışkanlığı kazandırmada öğretmenle işbirliği yapmama nedenleri olarak, okuma alışkanlığı hakkında gerekli bilince sahip olmaması, çocuğu ile ilgilenecek yeterli zamanı bulamaması, sağlık problemlerinin olması, çocuğunun okuma alışkanlığı kazanmasında sadece öğretmeni sorumlu görmesi veya öğretmenin işbirliği yapmaması sıralanabilir. Öğrenci zamanının büyük bir bölümünü okulda ve evde geçirdiği için öğrencinin evde velisine okulda da öğretmenine önemli sorumluluklar düşebilmektedir. Okulda öğretmen tarafından verilen çalışmaların evde yapılması, evde yapılan çalışmaların okulda öğretmen tarafından incelenmesi, değerlendirilmesi, öğrencinin yardıma ihtiyacı olduğunda yardım alması vb. düşünüldüğünde öğretmen ve velinin işbirliği içinde olması önemli olabilmektedir. Bu işbirliğine öğrencinin okuma alışkanlığı yönüyle bakıldığında öğrencinin okuma yapacağı aracın hazırlanmasında okuma yapacağı yerin ve zamanın düzenlenmesinde okuma alışkanlığını pekiştirecek çalışmaların birbirini desteklemesinde ve tutarlı şekilde yapılmasında öğretmen ve veli işbirliği gerekmektedir. Buna göre velilerin %61,2'sinin çocuğuna okuma alışkanlığı kazandırmak için öğretmenden gerekli önerileri (alınacak yayın, okumaya teşvik, okuma ortamı ayarlanması vb.) alması yerinde bir davranıştır. Böylelikle veli, çocuğuna okuma alışkanlığı kazandırmada nasıl bir yol izleyeceğini, çocuğuna hangi yayınları alacağını, çocuğunu nasıl okumaya teşvik edeceğini, okuma ortamını nasıl düzenleyeceğini, hangi saatlerde okuma yapılacağını bilebilir ve karşılaşılabileceği sorunlara çözüm üretebilir. Öğretmenin velilerden çocuklarının okumalarını takip etmelerini istemesi (%43,7) doğru bir uygulama olabilir. Veli, baskıcı tutum yerine çocuğun okumayı isteyerek, sevecek yapmasını sağlayacak bir tutum sergilediğinde maddi ve manevi dönütleri zamanında verimli kullanmaya özen gösterdiğinde başarılı olabilir. Böylelikle veli bu uygulamayla çocuğunun okumasını takip ederek çocuğundaki okuma alışkanlığının ne durumda olduğunu bilebilir, yaşanan aksaklıkları zamanında çözebilir. Çocukların okuma alışkanlığı kazanmaları için velilerin öğretmenle yaptıkları işbirlikçi çalışmalar genel olarak incelendiğinde öne çıkan işbirlikçi çalışmaların dışında öğrencinin okuma alışkanlıklarını olumlu yönde etkileyebilecek örnek çalışmalar çok az sayıda veli tarafından yapıldığı sonucu çıkarılabilir. Bu çalışmaların az olmasında velinin çocuğuyla yeterince ilgilenmemesi, çocuğuyla iletişimde sorunların olması, velinin sağlık problemlerinin olması veya bu işbirliğinin nasıl yapılabileceği konusunda yeterli bilgiye sahip olmaması gibi durumlar rol oynayabilir.

Velilerin çocuklarıyla birlikte yaptıkları etkinliklere ilişkin görüşleri incelendiğinde, büyük çoğunluğunun (%81,5) çocuklarının ödevlerine yardımcı olduğunu, yarıya yakınının ise (%40,7) çocuğuyla birlikte kitap, dergi, gazete, internet vb. yayınları okuduğunu belirtmesi çocuklarının okumaya karşı olumlu tutum geliştirmelerinde önemli bir katkı sağladıklarını göstermektedir. Diğer taraftan velilerin genellikle çocuklarıyla birlikte en çok televizyon izleme, alışveriş yapma ve akraba ziyaretlerine zaman ayırdıkları ortaya çıkmıştır. Veliler elbetteki çocuklarıyla birlikte hem çocuklarının hem de kendilerinin zevk aldığı ve eğlendiği etkinlikler yapmalıdırlar. Özellikle de çocuklarının isteklerine öncelik vermelidirler. Ancak bunun yanında çocuklarını kitapların büyüdü dünyası ile tanıştıracak, ilgi ve meraklarını uyandıracak evde ya da dışarıda etkinlikler de planlamalıdırlar. Bu etkinliklerin planlanması ile çocukların ailesinin okumaya verdiği önemi görmesi, okunacak yayınlara karşı ilgisinin çekilmesi, ailenin ise çocuğundaki okuma ilgisi, becerisi ve okuma alışkanlığı hakkında bilgi edinmesi açısından faydalı bir süreç olabilir. Velilerin evlerinde bulundurdukları yayın türlerine ilişkin görüşleri incelendiğinde, genellikle evlerinde hikâye, ders kitapları, dini kitaplar, roman, masal ve dergi türü yayınlar bulundurdukları saptanmıştır. İlköğretim döneminde çocukların tekerlemeye ve fıkralara olan ilgileri düşünüldüğünde velilerin çok azının bu tür yayınları bulundurması, bu yayın türlerine büyük bir kısmının gereken önemi vermediği sonucunu çıkarmaktadır. Velilerin, eve yayın alınma sıklığı ile basılı veya internet yayınlarına abonelik durumuna ilişkin görüşlerinde, %61,1'i düzenli aralıklarla eve yayın almadığı, sadece 1/3'ünün ayda, haftada ya da onbeş günde bir gibi düzenli olarak eve yayın aldığı belirlenmiştir. Bu bulguya paralel olarak velilerin %69,4'ü de evde herhangi bir yayına abone olmadığını belirtmiştir. Ev bireylerinin günlük, haftalık veya aylık yayınları düzenli olarak alıp okuduğunda, okuduklarıyla ilgili ailesi veya çevresindeki bireylerle paylaşımda bulunduğu bu ortamda bulunan çocukların kitap, dergi vb. yazılı materyallere verilen değeri ve özellikle de okumanın insanlar üzerindeki etkilerini doğal bir şekilde gözlemleyerek kendilerinde de bu davranışları ortaya çıkaracak yönde okumaya karşı isteklilik oluşabilecektir. Aynı zamanda çocuklar düzenli olarak eve gelen yayınlar sayesinde, çevresinde olup bitenler hakkında bilgi sahibi olabilir, görsel zekâsını geliştirebilir, tekerleme, fıkra, bulmaca vb. yayınlar ile eğlenceli vakit geçirebilir. Böylelikle okuma eylemini severek yapabilir. Bunun sonucunda da çocuğun okuma alışkanlığı gelişebilir veya devam edebilir. Yayınların eve alınma sıklığına ilişkin görüşlerde, velilerin çoğunluğunun (%61,1) evine sadece istek ve ihtiyaç halinde yayın aldığını belirtmesi ile çocuklara yönelik yayınların alınma sıklığında yine çoğunluğunun (%63,9) istek ve ihtiyaç halinde yayın aldığını belirtmesi arasında paralellik göze çarpmaktadır. Yani veliler gerek kendilerine yönelik gerekse çocuklarına yönelik yayın almada genel olarak düzenli zaman aralıklarıyla değil de istedikleri ve gerekli gördükleri zamanları tercih etmektedirler. Oysa velilerin çocuklarına düzenli yayın alması durumunda çocuklarda gelecek yayının içeriğine karşı ilgi ve merak oluşabilir. Bu da onlarda okuma isteğinin oluşmasına neden olabilir. Çocuklara kendilerine yönelik yayın alma düzenli zaman aralıkları ile yapılırsa belirlenen zaman yaklaştıkça çocukta heyecan oluşmasına ve aldığı yayını da düzenli okumasına olanak sağlayacaktır. Aynı zamanda yayınlarda okuduklarıyla hayal dünyası gelişerek yakın ve uzak çevre hakkında bilgi edinecek, ilgisini çekecek konularla karşılaşması durumunda başka yayınları okuması için istek oluşabilecektir. Bu yayınlar, olabilecek eğlenceli yönleriyle (fıkra, tekerleme, karikatür vb.) çocukların güzel vakit geçirmesine, okuduklarını çevresiyle paylaşabilmesine, paylaştıkça okumaya olan tutumunun da

olumlu yönde oluşmasına yol açabilir. Tüm bunlar ise çocuğun okuma alışkanlığının gelişmesine büyük katkı sağlayabilecektir.

Velilerin çocuk yayınlarda aradığı özelliklere ilişkin görüşlerinde, yarıdan fazlasının (%58,3) yayınlarda çocuğunun düzeyine uygunluğuna baktığı ortaya çıkmıştır. Bu oldukça önemli bir bulgudur. Çocuklara yönelik yayın alınırken dikkat edilmesi gereken ilk şey çocuğun yaş ve gelişim düzeyine uygun olmasıdır. Bu nedenle velilerin genel olarak bu konuda bilinçli oldukları söylenebilir. Bunun yanında çocuklar okuduğu yayınları anlamak isterler. Çocuklar düzeyinin üstündeki yayını okuyup anlamakta güçlük çekebilir. Okuduğu yayını anlamakta güçlük çeken çocuk ise okumadan vazgeçebilir. Bu durum ise çocuğun okuma alışkanlığı kazanmasında olumsuz etkiler oluşturabilir. Literatürde öğrencilerin okuma alışkanlıklarının ve okuma ilgilerinin şekillenmesinde çocuk kitaplarının özelliklerinin büyük önem taşıdığı belirtilmiştir. Kitabın fiziksel görünüşünden, kullanılan dile, içeriğine, anlaşılabilirliğine kadar her şey okuyucuyu etkilemektedir (Dökmen, 1994). Çocuklar özellikle fiziksel görünüşü iyi ve uygun görsellerle zenginleştirilmiş kitapları tercih etmektedirler. Özensiz hazırlanan, kalitesiz kâğıtlar kullanılan, mat ve soluk renkli kitaplar çocukların ilgisini çekmemektedir. Bu nedenle çocukların okuyacakları kitapların seçiminde, çocuklara uygunluğuna özen gösterilmelidir. Çocukların okuma ilgisinin oluşumunda etkili olan diğer bir etmen ise kitabın sahip olduğu içeriktir. İçeriğin çocuğun seviyesine, ilgisine ve ihtiyacına uygunluğu, okunabilirliğine etki etmektedir (Dilidüzgün, 2006). Araştırma grubundaki velilerin çocuklarına yayın alırken genellikle yayınlarının içeriğine ve çocuklarının düzeyinde olmasına dikkat ettiği ortaya çıkmaktadır. Oysa dil, anlatım, kalite ve sağlamlık, yazın türü, yazarlar gibi unsurlara velilerin daha fazlasının dikkat etmesi beklenirdi. Ayrıca velilerin çocuklarına okuma alışkanlığı kazandırmak için öğretmen ile yaptığı çalışmalara ilişkin bulgular tekrar incelendiğinde çoğunluğunun (%61,2) öğretmenden gerekli önerileri (alınacak yayın, okumaya teşvik, okuma ortamı ayarlanması, okuma saatlerinin belirlenmesi vb.) aldığını belirtmesine karşın çocuğuna yayın almada gerekli önemi göstermediği söylenebilir.

Velilerin çocuklarının sevdiği okuma araçlarına ilişkin görüşleri incelendiğinde, çocukların en çok (%77,8) basılı yayınlardan okuma yapmayı tercih ettikleri ortaya çıkmıştır. Basılı yayınlar çocukların okuma sevgisi kazanmalarında çok faydalı olabilir. Nitekim kitap, dergi vb. yayınlar çoğu yere rahatlıkla taşınarak, dokunarak, matbaa kokusunu hissederek, sayfalarını karıştırarak okunduğunda, kitap sevgisinin oluşmasında ve okunan yayınlara saklanması yani kitaplık oluşturulması düşüncesinin ortaya çıkmasında sanal ortamda yapılan okumaya karşı çok daha etkili olacaktır. Velilerinin görüşlerine göre, çocukların önemli bir bölümü de internet ve bilgisayardan (%47,2, %25,0) okuma yapmayı tercih ettikleri belirlenmiştir. Günümüzde eğitim ve okuma amaçlı (e-kitap) elektronik yazılımlar gittikçe yaygınlaşmakta ve çocukların eğitimlerine özellikle bilgisayar aracılığı ile yardımcı olabilmektedir. Bilgisayarlar bunun yanında çocukların internete erişim için de kullanabilmelerine olanak sağlamaktadır. Çocuklar internete erişimle birlikte internetin zengin içeriğinin (bilgi, haber, oyun, iletişimvb.) kapılarını açabilir. Bilgisayarların çocukların zihinsel, bedensel, ruhsal ve toplumsal gelişimleri üzerinde olumlu etkilerinin olması için bilgisayar kullanım süresi ve kullanım amaçları net olarak belirlenmelidir (Aksaçlıoğlu ve Yılmaz, 2007). Çocukların interneti, bilgisayarı, televizyon/dvd, vcd oynatıcıyı okuma amaçlı olarak kullanması ve bu sanal ortamlarda okumayı sevmesi okuma alışkanlığını kazanmasına veya geliştirmesine katkısı olabilir. Fakat çocukların bu sanal ortamlardan okuma yaparken fiziksel

hareketleri sınırlı, çevresindeki kişilerle olan iletişimi çok az olacağından ve uzun süre bu ortama baktığında göz sağlığı etkilenebileceğinden daha dikkatli olunması gerekmektedir. Velilerin, çocuklarının okuma becerisi kazanması öncesinde yani ilkokul öncesinde onların ileride kazanacakları okuma alışkanlığına etki edebilecek ne tür çalışmalar yaptıklarına ilişkin görüşleri incelendiğinde, 2/3'üne yakınının (%63,0) çocuğuna onun sevdiği konularda kitap, dergi vb. okuduğunu ifade ettiği ortaya çıkmıştır. Bu sonuç ailelerin çocuklarına okuma yaptıklarında onların okumaya olan ilgiyi ve sevgiyi artırdığının bilincinde olduklarını göstermektedir. Velilerin yine yarısından fazlasının çocuğuna beğendiği kitap, dergi vb. alması (%59,3) ve bunlarla etkinlikler (inceleme, anlatma, tekrar etme, soru sorma/cevaplama vb.) yapması, (%57,4) çocukların okuma araçları ve bu okuma araçlarında geçen konular hakkında bilgi sahibi olması, bu okuma araçlarını sahiplenmesi, okumaya karşı ilgi ve meraklarını artırması açısından önemli bir sonuç olabilir. Okul öncesi dönemde birçok davranışı görerek kazanan çocuklar, kendilerine model aldıkları ve bilgi kaynağı olarak gördükleri ailelerini sürekli izlerler. Bu noktada anne ve babaların evde kitap, gazete gibi materyalleri okuması ve bu eylemlerin çocuklar tarafından gözlenmesi çocukların okumaya karşı ilgisini sağlayacak bir davranıştır (Preschool Reading, 2009). Çakmak ve Yılmaz (2009) okul öncesi dönem çocuklarının okuma alışkanlığına hazırlık durumları üzerine yaptıkları araştırmada ailelerin, çocuklara okuma çevresi oluşturmada ve çocukların okumaya hazır bulunuşluklarının sağlanmasında yol gösterici role sahip olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Araştırmada ailelerin, çocukların okuma alışkanlığı kazanmalarına etkisi ile ilgili olarak öncelikle çocukların okumaya ilgi duymaları için anne ve babaların kitap veya başka bir materyali okumaları ve bu durumun çocuklar tarafından gözlenip gözlenmediği ölçülmüştür. Araştırmada çocukların büyük çoğunluğunun okumaya karşı ilgi duyduğu ve okunacak yayınları sevdiği sonucu bulunmuştur. Ayrıca daha önceki bir bulgu olan (Tablo 16), velilerin 3/4'ünden fazlasının çocuklarının en çok sevdiği okuma araçlarında basılı yayınlar alması ile okul öncesi dönemde velilerin yarısından fazlasının çocuklarını basılı materyallerle tanıştırmış olması arasında bağlantı kurulabilir. Velilerin okuma öncesi çocuklarını basılı materyallerle tanıştırmış olmasından dolayı çocukların en çok basılı yayınları sevmelerine etki ettiği sonucu çıkarılabilir.

Çocukların düzenli olarak okumaya zaman ayırmaları ile ilgili veli görüşleri incelendiğinde, velilerin %65,7'si çocuğunun düzenli olarak okumaya zaman ayırdığını, %34,3'ü ise düzenli zaman ayırmadığını belirttiği saptanmıştır. Çocuğunun düzenli olarak okuma yaptığını belirten velilerin görüşlerine göre, çocukların yarıya yakını 1-30 dakika, 1/3'ünden fazlası (%39,4) 31-60 dakika arasında kitap okumaktadır. Bu bulgu bir önceki bulguda tartışılan (Tablo 17), velilerin büyük çoğunluğunun çocuklarının okuma becerisi kazanmadan önce çocuğunu basılı materyallerle tanıştırmış veya çocuklarıyla birlikte bu materyallerle ilgili etkinlikler yapmış olmasının çocuklarında okumaya karşı ilgi ve sevgi oluşmasına ve sonuç olarak da ilerleyen yıllarda düzenli okuma yapmalarına katkı sağlamış olabilir. Okuma alışkanlığı, bireyin okumayı bir gereksinim ve zevk kaynağı olarak algılaması sonucu okuma eylemini yaşam boyu sürekli ve düzenli bir biçimde, eleştirici bir nitelikte gerçekleştirmesidir (Doğanay, 2001: 41). Bu araştırmada, düzenli olarak kitap okuyan çocukların günde genellikle 1-60 dk arasında okuma yapabildikleri dikkati çekmektedir. Aile, çocuğunun günde isteyerek ve severek ne kadar süre okuma yapması gerektiğini çocuğu ile birlikte belirleyebilir. Bunun sonucunda kendi görüşleri alındığını gören çocuk, okuma eylemini isteyerek ve severek yapabilir. Diğer taraftan çocuklarının düzenli olarak okumaya zaman ayırmadığını belirten velilere bunun nedenleri sorulduğunda velilerin yedi farklı neden ileri sürdükleri

belirlenmiştir. Bu nedenler arasında, çocukların televizyonu okumaya tercih etmesi (%59,5) ile bilgisayar ve internetteki oyunları daha eğlenceli bulması (%43,2) öne çıkmaktadır. Burada velilerin okuma alışkanlığına yeterince önem vermemeleri ve çocuklarına iyi bir model olamamaları etkili olabilir. Bu durum, Tablo 4’de velilerin okuma sevgisi ve okuma alışkanlığı durumlarına ilişkin dağılımda velilerin yarısına yakınında okuma alışkanlığı olmaması ve Tablo10’da velilerin çocuklarıyla en çok zaman ayırdığı etkinlikler arasında televizyon izlemeleri (%57,4) ve bilgisayarda zaman geçirmeleri (%17,6) bulguları ile açıklanabilir. Okumaya zaman ayırmayan velinin yaptıklarını çocuğu da yapmak isteyebilir. Örneğin velilerin çoğunluğunun televizyon izlemesi çocukların da televizyona yönelmesine yol açabilir. Bunun için evde zamanın planlanması ile aile bireylerinin ortak hareket ederek okuma ortamının ve okuma etkinliklerinin düzenlenmesi çocukların okuma alışkanlığına katkı sağlayabilir. Çocukların az bir bölümünün bilgisayar ve internetteki oyunları okumaya göre daha eğlenceli bulması çocukları okuma alışkanlığı kazanımından uzaklaştırabilir. Bu durumda olan çocukların eğlence yönü ağırlıklı yayımlarla tanıştırılması ile hem eğlenmeleri hem de okumalarının geliştirilmesi sağlanabilir. Diğer taraftan velilerin yaklaşık 1/3’ünün (%29,7) çocuklarının ödevlerinin yoğunluğundan dolayı okumaya zaman ayıramadığını belirtmesi de dikkat çekicidir. Bu durumda olan veliler çocuğunun ödevinin çok olduğu konusunda öğretmenini bilgilendirip, bu sorunun çözülmesini, okuma alışkanlığını kazandıracak ve geliştirecek çalışmaları ödev ile birlikte çocuğuna verilmesini isteyebilir. Velilerin az bir bölümü çocuğunun okumaya zaman ayırmamasının nedeni olarak çocuğunun arkadaşlarında okuma alışkanlıklarının olmamasını (%18,9), okumayı sıkıcı bulmasını (%16,2), ilgisini çekecek konularda kitap, dergi vb. bulamamasını (%10,8) belirtmiştir. Velilerin az bir bölümünün öne sürdüğü bu sorunlar gerekli önlemler alındığında ve çalışmalar yapıldığında çözüme kavuşturulabilir. Örneğin veli, çocuğunun okuma alışkanlığı olan arkadaşları ile zaman geçirmesini ve ondan etkilenmesini, kitap fuarları, yayınevleri, kırtasiyeleri ve kütüphaneleri gezmesini, çocuğunun ilgisini çekebilecek eğlence yönü ağırlıklı olan kitaplarla tanışmasını ve almasını sağlayabilir.

Çocuk doğduğu andan itibaren kendini bir sosyalleşme ortamı içinde bulur ve toplumun kültürel kalıplarını, değer yargılarını, alışkanlıklarını öncelikle ailede öğrenerek, okumaya verilen değer konusunda ilk izlenimlerini ailede edinir (Bircan ve Tekin, 1989: 400). Bu gerçeklikten hareketle velilere, çocuklarına okuma alışkanlığı kazandırmak için yaptıkları çalışmalar sorulmuş ve bu soruya ilişkin görüşleri incelenmiştir. Velilerin sadece 1/3’ünden fazlası (%38,0) okuma konusunda çocuğuna model olabilecek davranışlar sergilediğini belirtmiştir. Oysa çocuğun okuma alışkanlığı kazanmasındaki en önemli nokta ona davranışlarla model olmaktır. Bu şekilde çocuk kendiliğinden okumaya karşı bir eğilim gösterecek ve bu eğilimi süreklilik kazanabilecektir. Çocuklarına okuma alışkanlığı kazandırma konusunda velilerin yaptıkları çalışmalar arasında önemli bir bölümü (%74,1) okumanın öneminden bahsettiğini ve yarısından fazlasının (%56,5) çocuğuna okuması için devamlı uyarılar yaptığını belirtmesi üzerinde durulması gereken bir sonuçtur. Nitekim çocuğa okumayla ilgili yapılan uyarılar ve düzenlemeler onun böyle bir alışkanlığı kazanmasında daha uzun bir sürenin geçmesine ve sürekli olmamasına yol açabilir. Oysa bu araştırmada, velilerin çocuklarına okuma alışkanlığı kazandırmak için daha çok bu tür çalışmaları tercih ettiği ortaya çıkmıştır.

ABD Ulusal Araştırma Konseyi (National Research Council), çocukların okumaya ilişkin tutumları üzerinde etkili olabilecek bazı tutum ve davranışları “okuryazarlığa

verilen değer, başarıya vurgu, okuma materyallerinin ulaşılabilirliği ve kullanılabilirliği, çocuklara okuma” şeklinde listelemişlerdir (Temple ve diğerleri, 2005). Başaran ve Ateş, (2009) Yozgat ve Ankara illerinde 5.sınıf öğrenciler üzerindeki yaptıkları araştırmada, il ve ilçe merkezinde ikamet eden öğrencilerin kasabalarda ikamet eden öğrencilere göre okumaya ilişkin daha yüksek seviyede olumlu tutum geliştirdiği; aileleri tarafından hikâye anlatılma sıklığının, öğrencilerin okumaya ilişkin tutumları üzerinde olumlu bir etkisinin olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu araştırmada ise velilerin çoğunluğunun eğitim durumları ve ikamet ettikleri yerler göz önüne alındığında, çocuklarına okuma alışkanlığını kazandırmada etkisi olabilecek çoğu çalışmaların velilerin çoğunluğunun yapmadığı sonucu çıkarılabilir. Velilerin ancak yarıya yakınının evde okuma saatleri yapılmasını sağlaması (%40,7), evinde çocuğunun beğendiği yazı türleri (kitap, dergi, ansiklopedi, cd/dvd vb.) bulundurmaya özen göstermesi (%39,8), çocuğuna ödül olarak kitap, dergi vb. alması (%38,9) okuma alışkanlığı hakkında bilinçli olduklarını ve bu kazanıma verdiği önemi göstermektedir. Bu çalışmaları yapan velilerin çocukları okuma saatlerinin kendileri için yapıldığını görmesi, okunacak yayınlarda kendi beğenilerinin önemli olduğunu hissetmesiyle okumaya ve okunacak yayınlara karşı sevgi hissedebilir ve gereken önemi verebilir. Velilerin (%31,5) 1/3’ünün çocuğunda okumaya ilgisini artıracak çalışmalar yapması, çocuğunun okumaya karşı olan isteğini artırması açısından güzel bir uygulama olabilir. Okumayı çabuk öğrenen ve okul yılları boyunca iyi okurlar olarak kalan çocuklar arasında yapılan bazı incelemelerde, bu çocukların çok küçük yaşlardan itibaren kendilerine kitap okunmuş ve zevk için okuyan yetişkinleri örnek almış çocuklar olduğu bulunmuştur (Gönen ve Devrimci, 1993: 41). Anılan çalışmadaki bu bulguya göre bu araştırmadaki velilerin %25,9’unun okumayı sevdirecek etkinlikler yapması, çocuğun sevdiği etkinliklere katılımını sağlaması, okumanın zevkli olduğunu, eğlenceli olduğunu görmesi ve severek okuma etkinliklerini gerçekleştirmesi açısından güzel bir uygulama olabilir. Velilerin çok azının (%13,9) yeni çıkan kitap, dergi vb. yayınlar hakkında çocuğunun bilgi sahibi olmasını sağlaması çocukta bu yayınlara karşı ilgi, merak uyandırabilir. Ev ve sınıf ortamları çocuklara okuma gereçleri sunarken, kütüphaneler çocukların gittikçe gelişen ilgileri ve yetenek seviyelerini karşılayabilecek, geniş bir alanda kitap çeşidi sağlayabilir (Bircan ve Tekin, 1989: 401). Velilerin çok azının (%12,0) düzenli olarak çocuğunun kütüphanelerden yararlanmasını sağlaması güzel bir uygulamadır. Böylece çocuğu her türden yayın çeşitliliğinin ve konu zenginliğinin bir arada bulabileceği bir ortama gider ve buradan faydalanabilir.

KAYNAKÇA

- Aksaçlıoğlu, A. & Yılmaz, B. (2007). Öğrencilerin televizyon izlemeleri ve bilgisayar kullanmalarının okuma alışkanlıkları üzerine etkisi. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 21(1), 3-28.
- Akyol, H. (1997). *Türkçe ilkökuma yazma öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Akyol, H. (2005). *Türkçe ilkökuma yazma öğretimi* (4. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Bamberger, R. (1990). *Okuma alışkanlığını geliştirme*, (Çev: B. Çapar). Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Başaran, M. & Ateş, S. (2009). İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin okumaya ilişkin tutumlarının incelenmesi *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(1), 73-92.
- Bayram, S. (2001). *Türkiye’de kitap okuma alışkanlığı*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası.

- Bircan, İ. & Tekin, M. (1989). Türkiye’de okuma alışkanlığının azalma sorunu ve çözüm yolları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 22(1), 398–407.
- Boztepe, F. (2002). *Çocukta okuma eğilimleri ve okuma teknikleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Büyüköztürk, Ş. (2005). Anket geliştirme. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 133-148.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*, (14.Baskı) Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Campbell, J. R., Voelkl, K. E. & P. L. Donahue. (1997). NAEP 1996 Trends in Academic Progress, 2000. 28.06.2012 tarihinde <http://nces.ed.gov/pubsearch/pubsinfo.asp?pubid=97985R> sitesinden alınmıştır.
- Çakmak, T. & Yılmaz, B. (2009). Okul öncesi dönem çocuklarının okuma alışkanlığına hazırlık durumları üzerine bir araştırma: Hacettepe Üniversitesi Beytepe Anaokulu örneği. *Türk Kütüphaneciliği*, 23(3), 489-509.
- Çetinkaya, Ç. S. (2004). *Afyon merkezindeki ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlığı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Devrimci, H. (1993). *İlkokul 5. sınıf çocuklarında okuma alışkanlığının incelenmesi*. Bilim Uzmanlığı Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Dilidüzgün, S. (2006). Çocuk edebiyatı eleştirisinin temelleri ve Türkiye’de çocuk edebiyatı eleştirisi. *Ankara: II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu*. 159-164.
- Doğanay, H. (2001) Halk kütüphanelerinin okuma alışkanlığındaki rolü ve önemi. *Türk Kütüphaneciliği*, 15, 40–44.
- Dökmen, Ü. (1994). *Okuma becerisi, ilgisi ve alışkanlığı üzerine psiko-sosyal bir araştırma*, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Dreher, M. J. (2000). *Foresting reading for learning*. Linda Baker, Mariam Jean Dreher ve John T. Guthrie (eds), *Engaging Young Readers: Promoting, Achievement and Motivation* (ss. 87-154) New York: The Guilford Press.
- Gardiner, S. (2001). Ten minutes a day for silent reading. *Educational Leadership*, 59(2), 32-33.
- Gönen, M. & Devrimci H. (1993). *İlkokul 5. sınıf öğrencilerinde okuma alışkanlığının incelenmesi*. Ankara: YA-PA 9. Okulöncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri.
- Graaf, P. M. & Graaf, N. D. (2001). *The effects of parental resources in the educational career in the Netherlands: Parental income, beaux arts participation, and reading behavior*. Department of Sociology Nijmegen The Netherlands.
- Guthrie, J. T. (2001). Contexts for engagement and motivation in reading. 12.01.2011 tarihinde www.readingonline.org/articles/art_index.asp?HREF=/articles/handbook/guthrie/index.html sitesinden alınmıştır.
- Gürçan, H. İ. (1999). *Okuma alışkanlığı ile kitap yayıncılığının kültürel iletişim ve teknolojisine bağlı sorunları karşısında Türkiye koşulları temelinde bir model önerisi*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları 1113.

- Gürcan, H. İ. (1999). *Kültürel iletişim ve teknolojisine bağlı sorunlar karşısında okuma alışkanlığı ve kitap yayıncılığı*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Yayınları No:32.
- Karatay, H. (2009). Okuma stratejileri bilişsel farkındalık ölçeği. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (2)19,58-80.
- Karatay, H. (2010). İlköğretim öğrencilerinin okuduğunu anlama ile ilgili bilişsel farkındalıkları. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 15(27), 457-475.
- Özdemir, E. (1990). *Okuma sanatı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- PreSchool Reading. (2011). *Homeschool preschool: Have the time of your life*. 07. 06. 2011 tarihinde <http://www.homeschool-by-design.com/homeschool-preschool.html> sitesinden alınmıştır.
- Sever, S. (1997). *Türkçe öğretimi ve tam öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Suna, Ç. (2006). *İlköğretim öğrencilerinin okuma ilgileri ve alışkanlıklarını etkileyen etmenlerin analitik olarak incelenmesi ve değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir; Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Şirin, M. R. & Soylu, İ. (2003). *Okuyan Türkiye ön bilgi raporu*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Temple, C., Ogle, D., Crawford, A. ve Freppon, P. (2005). *All children read: Teaching for literacy in today's diverse classrooms*. New York: Pearson Education, Printed United States of America.
- Thogmartin, M. B. (2000). *Teach a child to read with children's books. 3th Edition*. New York: Edinfo Press.
- Ural, S. (1989). "Çocuk ve kitap". Çocuk Edebiyatı Yıllığı, İstanbul: Gökyüzü Yayınları.
- Williams, C. (1990). A study of the reading interests habits and attitudes of third, fourth and fifth grades. *Physical Educator*, 70(1), 89-105.
- Wise, J. and Buffington. S. (2005). *The ordinary parent's guide to teaching reading*. Virginia: Peace Hill Press.
- Yavuzer, H. (1986) *Ana baba ve çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2000). *Eğitim ve gelişim özellikleriyle okul çağı çocuğu*. (5. Basım) İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2001). *Okul çağı çocuğu*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yazıcı, M. (1970). *Türkiye'de kitap ve kütüphane meseleleri*. İstanbul: Nadir Kitap.
- Yılmaz, B. (1993). *Okuma alışkanlığında halk kütüphanelerinin rolü*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Yılmaz, B. (1993). Okuma sosyolojisi: Ankara'da oturanların okuma alışkanlıkları üzerine bir araştırma. *Türk Kütüphaneciliği*, 9(3).

EXTENDED ABSTRACT

1. Introduction

In today's world, writing and reading written text have an important place in the communication among human beings. Because people who would like to establish communication with other people around and send messages to them may apply writing frequently. The key to understanding written texts is reading. When reading is examined as an activity, it is considered as a complex process which has physiological, mental, psychological and comprehension sides like analyzing and evaluation of emotions and thoughts (Sever, 1997: 12). The world of thought may be enriched with the information provided by reading. Reading is "one of the most important conditions of a developed personality in individual terms, and of an efficient economic and democratic life in society" (Devrimci, 1993: 5).

The social benefit of reading is intensified especially in economy and education fields. Specialists mention the existence of various correlations between reading-writing and economic development, power, crime, leaving the school, and failing at work. The studies conducted so far has proven that reading increases the efficiency in education, and this efficiency makes positive contributions to economy, and as a result, social development is enhanced (Yılmaz, 1993: 26-27). In order to observe the effects of reading in a society, the interest in reading must be increased in that society.

Yavuzer (2000: 45) stated that the interest in books started in the early years of life with experiences that are enriched with language-based activities in the preschool period. He also added that the tales read to the preschool children and the songs helped them to develop and interest in books. On the other hand, he also reported that these activities formed the basis of reading habit. In order to form a reading habit in children, they must be introduced with books from early ages. It is claimed that in primary school period, the biggest aid that helps a child become interested in reading is the children's books (Ural, 1989: 372). The children who are motivated internally may pose more positive attitudes towards reading (Dreher, 2000: 87-154). It has been revealed in studies conducted so far that the interest is related with reading success. According to a national study conducted on students who were 9, 13 and 17 in the USA, it was reported that the students who were interested in reading had more success rates than those who were not interested in reading. In the same study, it was also revealed that the children coming from families with low-income and low-educational status had more success rates than those coming from families with high-income and high educational levels (Campbell, Voelkl and Donahue, 2000; Guthrie, 2001).

The environments in which there are publishing that may cover the interests and curiosities of children in reading are firstly the family, the educational institutions, other people and other institutions around like bookstores. Since a child is born, s/he finds himself/herself in a socializing environment, and learns the cultural norms, values and habits of the society within the family first. S/he receives the first impression on the value that is given to reading within the family (Bircan and Tekin, 1989: 400). For this reason, one of the important factors in developing a positive attitude towards reading is the support by the family for reading and introducing children with books in early ages (Arthur, 1995: 4; Sanchez, 2001, cited in Suna, 2006: 20). The attitudes of the parents and other family members towards reading is, their cultural heritages and their reading at

home may be defining in acquiring a reading habits in children (Devrimci, 1993: 11). Parents who spare time for reading for themselves give the message to their children that reading is something enjoyable and something to be loved (Wise and Buffington, 2005: 354).

Social level and economic status of the families influence the attitudes of the families towards reading. The economic power and caring for reading come together and influence the children about reading. Conscious parents have books at home and form a bookcase -even if it is small- and create a visual influence on children. Even the vision of the parents reading newspapers at home is influential in creating an inclination towards reading in children. Children, who are directed to newspapers, magazines and books, will gain the habit of reading by copying their parents as examples in a faster pace (Boztepe, 2002: 8, Yılmaz, 1995: 23). With the time that is allocated for reading we may help students to develop positive attitudes towards reading. Students who like reading may read more and develop their comprehension and speaking skills and vocabulary (Gardiner, 2001: 32–33). For this reason, regular reading must be conducted to children, they must be given reading opportunities, children must have their own bookcases in their rooms, and more important than all, they must live together with reading tools until they are good readers. In addition, the demands of children on reading must be answered as much as possible and they must be encouraged for reading. Families must expect more than what is possible from their children. Instead of constantly correcting their mistakes, parents must show the correct one by doing it themselves and be role models for their children (Wise and Buffington, 2005: 355; Thogmartin, 2000: 37).

In organizing the environments that will cover the reading needs of children, the parents are the principally responsible people in the family, and then the teachers and other individuals that are related in the process have great responsibilities. It has been reported in studies conducted so far that family is an important factor in acquiring reading habits for children. Studies show that families have the guidance role of organizing the reading environment for children, making them love books and ensuring that they are ready for reading (Çakmak and Yılmaz, 2009; Çetinkaya, 2004; Graaf and Graaf, 2001; Williams, 1990). The influence of the family cannot be denied before and during the children gain the reading skills and then when they convert these skills into habits. In the formation process of the interest in reading, the role of the mother and father model is great. The parents who grant the opportunity for reading to their children from the moment they can hold the book and forming a positive model for the children contribute greatly to the development of the interest in reading (Yavuzer, 1986). For this reason, the need arose for receiving the viewpoints of the parents in acquiring the reading habits and for determining the practices of families for this purpose. It has been considered important that the thoughts of families about reading habits of their children were determined based on the fact that the attitudes and behaviors of families are important before the school starts in acquiring reading habits.

The purpose of this study is determining the reading habits of the elementary school 2nd, 3rd, 4th, and 5th grade students according to the parent's viewpoints; and also determining the practices and viewpoints of the parents in giving reading habits to their children.

2. Method

This study was conducted in the descriptive model. The descriptive model is a research approach that aims to depict an event either in the past or at present as it is. The individual or the object that is the subject matter of the study is defined as is in its own conditions (Karasar, 1999). In this context, the acquisition of reading habits by elementary school students was determined by receiving the viewpoints of the parents.

In order to collect the data, the elementary schools in three counties in the city center of Bolu were selected with convenience sampling method, which is one of the random sampling techniques. By doing so, 10 schools, which were willing to participate in the study, and which had easy transportation facilities, from the city center of Bolu; 1 school from Gerece and 1 from Yeniçağa Counties; and 2 schools from Mudurnu County were determined. As a result, the study group was formed from the parents of the students who studied at 2nd, 3rd, 4th, and 5th Grades in 14 elementary schools selected from Bolu and its counties. The data were collected from 108 parents in the study. The return rate of the questionnaires that were applied to the parents in the study group was 87,0%.

The “*Reading Habit Parents Questionnaire*”, which was prepared by the researcher was used as the data collection tool. The questionnaire consisted of two parts; the personal information and the questions on reading habits. The questionnaire form, which was prepared in accordance with the aim of the study, was examined by 8 specialists. The questionnaire form was made ready for the pre-application use in the study after the corrections were made on the understandability of the questions, the language used, the type of the questions, question choices, the number of the questions, the order of the questions, and the questions that were recommended by the specialists. In this context, the personal information part in the questionnaire consisted of 11 questions, the questions on reading habits consisted of 24 multiple-choice questions, and 6 fill-in-the-gaps questions, in total 30 questions. The questionnaire form was applied to 6 parents for the purpose of a pre-application before the study. After the pre-application, there were no changes in the questions in the form; however, some questions were changed slightly to make them clearly understood and thus the form was given its last shape.

The questionnaire form was applied to the parents whose students studied at 2., 3., 4., and 5. Grades in Bolu National Education Directorate by the author of the study. The percentage and frequency values were used in the analyses of the data collected in the study.

3. Findings, Discussion and Results

When the findings obtained in the study are examined it is observed that although almost all of the parents loved reading, more than half of them had reading habits, but the remaining part did not have reading habits. This is a positive and hopeful situation that almost all of the parents stated that they loved reading, this will be reflected in making their children love reading as well. The parents who had reading habits were good examples for their children; however, those parents who did not have reading habits were not good role models for their children although they stated that they loved reading. 64,8% of the parents stated that their children had reading habits, 35,2% stated that they did not have reading habits. When the viewpoints related with the necessity of acquiring reading habits are considered, the parents want their children gain reading habits due to

many different reasons. The students being successful in exams and in social life, changing their life styles, reaching their ideals, having information, ensuring their personal developments, being a respectful person for the people around them, and having a strong communication are among these reasons. 74,1% of the parents cooperate with the teachers to make their children acquire reading habits. The parents prefer to buy publications when they feel it necessary for themselves or for their children not with regular intervals. It was revealed that when they are buying publications for their children, they cared for the contents of the publications to be proper for the levels of their children, and did not care much for the factors like the language, narration, quality and soundness, the type of the writing, and the authors. However, it has been reported in the literature that the properties of the children's books are very important in shaping the reading habits and the interest of the children. From the physical appearance of the book to the language used and the content and understandability influence the reader (Dökmen, 1994). Children prefer the books which have good physical appearance with rich visual effects. The books that are prepared without care, and from bad quality paper, with pale colors do not attract the attention of children. For this reason the proper books must be chosen for children when books are selected for them to read. When the issue and the viewpoints of what parents do for the future reading habits of children is examined it is observed that about 2/3 (63,0%) of them read books, magazines etc. to their children caring for selecting the books that might interest them. This result show that parents are aware of the fact that their reading increase the interest and love of their children for reading. Children acquire many behaviors in pre-school period by seeing and follow their families which they see as the sole role model and the source of information. Right at this point, parents reading books, newspapers and similar materials at home and this behavior being watched by the children at home is a behavior that will increase the interest of children for reading (Preschool Reading, 2009). When the viewpoints of the parents on sparing time for regular reading activities are examined it is observed that %65,7'si of the parents state that their children allocated regular time for reading, 34,3% state that they do not have regular time for reading. When the viewpoints of the parents to make their children acquire reading habits are examined it is observed that 38,0% of them have model behaviors that may be the example for their children on reading, and the majority of them (74,1%) state that they talk about the importance if reading at home, and more than half of them (56,5%) state that the warned their children constantly to read.